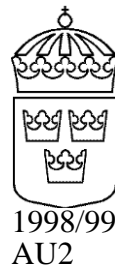

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1998/99:AU2

Utveckling och rättvisa – en politik för storstaden
på 2000-talet

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande proposition 1997/98:165 *Utveckling och rättvisa – en politik för storstaden på 2000-talet*. Utskottet tillstyrker regeringens förslag om mål och inriktning för storstadspolitiken. Utskottet anser med anledning av ett motionsyrkande att en komplettering bör göras i ett av de två mål som föreslagits av regeringen.

Utskottet instämmer i regeringens förslag att det *första* av de båda målen för storstadspolitiken skall vara att ge storstadsregionerna goda förutsättningar för långsiktigt hållbar tillväxt; storstadspolitiken bör därmed kunna bidra till att nya arbetstillfällen skapas såväl inom storstadsregionerna som i övriga delar av landet.

Det andra målet bör enligt utskottet göras tydligare och kompletteras med orden *diskriminerande* respektive *jämställda*. Därmed anser utskottet att det *andra* målet för storstadspolitiken bör vara följande: att bryta den sociala, etniska och diskriminerande segregationen i storstadsregionerna och att verka för jämlika och jämställda levnadsvillkor för storstädernas invånare. Detta bör ges regeringen till känna.

Enligt propositionen skall en storstadsdelegation tillsättas med uppgift att utveckla och samordna den nationella storstadspolitiken. Lokala utvecklingsavtal bör tecknas mellan stat och kommun för de mest utsatta bostadsområdena i storstadsregionerna.

I propositionen redovisar regeringen hur organisationen av Storstadsdelegationen är tänkt att se ut. Den organisatoriska formen bör enligt utskottet övervägas ytterligare. Utskottet betonar också vikten av erfarenhetsutbyte mellan Storstadsdelegationen och Tvärdelegationen, den delegation som i Regeringskansliet har övergripande ansvar för arbetet med regionala tillväxtavtal. I båda fallen är det fråga om en ny form för samarbete mellan olika aktörer på olika organisatoriska nivåer. De lokala utvecklingsavtalen bör enligt propositionen ses som komplement till de regionala tillväxtavtalen. Utskottet anser därför att det är väsentligt att de båda delegationerna kan ha ett fortlöpande erfarenhetsutbyte.

Totalt har 27 reservationer avgivits i ärendet. I fråga om mål och inriktning för storstadspolitiken har en gemensam reservation avgetts av företrädare för Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet. Också Moderaternas res-

pektive Vänsterpartiets representanter har avgett reservationer rörande mål och inriktning.

Propositionen

I proposition 1997/98:165 föreslår regeringen att riksdagen godkänner regeringens förslag om mål och inriktning för storstadspolitiken (avsnitt 4).

Motionerna

Motioner väckta med anledning av proposition 1997/98:165

1997/98:A63 av Bertil Persson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en politik för storstaden på 2000-talet skall utformas i enlighet med vad som anförts i motionen.

1997/98:A64 av Elver Jonsson m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en lokal mobiliseringspolitik,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Storstadsdelegationens arbetsformer,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utgångspunkterna för storstadspolitiken,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att skapa fler jobb genom företag,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om det kommunala kostnadsutjämningsystemet,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att generellt införa en inomregional skatteutjämning,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om friare etablering av livsmedelsaffärer,

8. att riksdagen beslutar avsluta de lokala investeringsprogrammen inom bostadsområdet,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en social dimension i bostadsplanerandet,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om integrationspolitikens mål,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en näringspolitik för förorten,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om platstilldelningen till högskolan i storstadsregionerna,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de lokala utvecklingsavtalen,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att skapa ”mer makt åt människorna”,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om medborgarkontrakt,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att socialbidragskostnaderna skall delas lika mellan stat och kommun,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att bidrags- och avgiftssystem måste reformeras för att minska marginal- och tröskeeffekter,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att alla barn skall erbjudas plats i förskolan,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lärarnas roll i skolorna i utsatta områden,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om magnetskolor,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om friskolor och rätten att fritt välja skola,

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om språkkunskaperna i skolan,

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om mellanboendeformer för psykiskt sjuka,

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de frivilliga organisationernas roll för de bostadslösa,

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kvalitetskrav inom Kunskapslyftet.

1997/98:A65 av Barbro Johansson m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ny satsning på närpolisen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att mer medel på sikt avsätts för bevarandet av kulturmiljöer i storstäder,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvecklingsavtal.

1997/98:A66 av Michael Stjernström m.fl. (kd) vari yrkas

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om storstads- och tillväxtpolitikens utformning.

1998/99:A1 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts i avsnittet Allmänt,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts i avsnittet Integration och kvinnokamp,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts i avsnittet Målen för storstadspolitiken,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts i avsnittet Storstadsdelegation,

5. att riksdagen hos regeringen begär en utredning om översyn av PBL enligt vad i motionen anförts,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts i avsnittet En aktiv bostadspolitik,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts i avsnittet Integrationspolitik,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts i avsnittet Näringspolitiska insatser,

9. att riksdagen hos regeringen begär en utredning om en storstadsfond enligt vad som anförts i motionens näringspolitiska avsnitt,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts i avsnittet Högskolan,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts i avsnittet Invandrare och företagande,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts i avsnittet Lokala utvecklingsavtal,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts i avsnittet Det statliga åtagandet,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts i avsnittet En sammanhållen verksamhet med åtgärder för arbetslösa,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts i avsnittet Översyn av socialbidragen,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts i avsnittet Ekonomisk trygghet för vissa äldre invandrare,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts i avsnittet Deltidsförskola i socialt utsatta stadsdelar,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om mångkulturella mötesplatser,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts i avsnittet Kommunala demokratireformer och försöksverksamheter.

Motioner väckta under allmänna motionstiden 1998

1998/99:A216 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen avslår regeringens förslag om inriktning av storstadspolitiken,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktning och utformning av storstadspolitiken,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en nationell kommission för att bryta segregation och bidragsberoende.

1998/99:A256 av Lars-Erik Lövdén m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att främja sysselsättningen i Malmöregionen.

1998/99:A289 av Inger Lundberg m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att bryta segregation och utanförskap i bostadsområden i och utanför storstadsområdena.

1998/99:A290 av Anders Ygeman (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av offentlig service i storstädernas förorter.

1998/99:Sf634 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att metoden lokala utvecklingsavtal bör utgå och ersättas med möjligheter för alla kommuner och stadsdelar att få dispenser från regelverk efter ansökan.

1998/99:N329 av Gunnar Hökmark (m) vari yrkas

6. att riksdagen hos regeringen begär förslag om hur frizoner kan utformas för att bidra till en ökad social rörlighet i utsatta storstadsområden i enlighet med vad som anförts i motionen,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att norra Botkyrka bör behandlas inom ramen för ett förslag om frizoner.

1998/99:Bo507 av Margareta Andersson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om komplettering med miljö- och jämställdhetsmål i stadspolitik,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om trafikplanering och kollektivtrafiksystem,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om arbete och företagande,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om barnomsorg, skola och utbildning,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om högre utbildning och forskning i stadsmiljö,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om serviceneddragningar inom statliga bolags och myndigheters verksamheter,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bibliotekens roll i utvecklingen mot en god stadsmiljö,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de ideellt drivna samlingslokalernas roll,

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hälsoutvecklingen,

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om närhet till vårdinstitutioner.

Utskottet

Om inte annat anges har de i betänkandet behandlade motionerna blivit avlämnade under 1998/99 års riksmöte.

1 Bakgrund

Riksdagen gjorde hösten 1997 efter förslag av arbetsmarknadsutskottet (bet. 1997/98:AU2) ett tillkännagivande till regeringen med innebörden att regeringen skulle återkomma till riksdagen med förslag om hur segregation och utanförskap i storstäderna skall motverkas (se avsnitt 2.1 nedan).

Livsvillkoren för invånarna i storstadsområdena varierar starkt. I propositionen konstateras att såväl de rikaste som de fattigaste människorna i Sverige bor i storstadsområdena.

Storstäderna är enligt propositionen ekonomiskt, socialt, etniskt och demografiskt segregerade. Segregationen har blivit mer påtaglig de senaste åren. I propositionen lägger regeringen fram förslag om en nationell storstadspolitik som syftar till att ge förutsättningar för tillväxt och motverka segregation.

När det gäller olika begrepp med anknytning till storstadspolitiken anger propositionen vissa definitioner. Begreppet *storstad* är inte tydligt definierat. Propositionen konstaterar att i ett större internationellt perspektiv kan knappast någon av de svenska stadsregionerna definieras som storstad. När begreppet används i propositionen är det dock begränsat till Stockholm, Göteborg och Malmö. Storstäderna är i propositionen liktydigt med *storstadsregionerna* och inte storstadskommunerna. När propositionen redovisar statistik och åtgärder för *socialt utsatta storstadsområden* avses stadsdelar inom sju kommuner: Botkyrka, Göteborg, Haninge, Huddinge, Malmö, Stockholm och Södertälje.

I den bild som propositionen tecknar av storstadsregionerna framträder de svenska storstäderna som ekonomiskt, socialt, etniskt och demografiskt segregerade. Segregationen kan enligt propositionen definieras som geografisk separation mellan olika befolkningsgrupper (definierade utifrån ekonomiska, sociala, etniska eller demografiska karaktäristika). Segregationen har flera dimensioner: ekonomiska, sociala, etniska och demografiska.

Arbetsmarknadsutskottet knyter i betänkandet i huvudsak an till de begrepp och definitioner som används i propositionen.

2 Storstadspolitiken

2.1 Mål och inriktning

Propositionen

Den principiella utgångspunkten för storstadspolitiken är densamma som för den regionala näringspolitiken enligt propositionen för regional tillväxt våren 1998 (prop. 1997/98:62, bet. AU11), nämligen att bidra till att utjämna de strukturella orättvisor som finns mellan olika områden, såväl mellan olika regioner i riket som mellan olika områden inom regionerna. Avsikten är dock inte att alla regioner skall utvecklas i samma riktning – varje region har unika resurser och konkurrensfördelar som skall tas till vara.

Även om storstadsregionerna har goda förutsättningar för sysselsättning och tillväxt är skillnaderna inom dessa regioner mycket stora. Vissa utsatta områden har svårare problem än många glesbygdsområden.

Den nationella storstadspolitiken skall bidra till en utjämning av villkoren inom storstadsregionerna: dels skall den regionala och lokala nivån få nödvändiga instrument för att motverka ökande klyftor, dels skall staten direkt, via ekonomiskt stöd och via styrning av de statliga myndigheterna, bidra till att stärka invånarna i de socialt utsatta områdena.

Regeringen föreslår att målen för storstadspolitiken skall vara

- *för det första* att ge storstadsregionerna goda förutsättningar för långsiktigt hållbar tillväxt; storstadspolitiken bör därmed kunna bidra till att nya arbetstillfällen skapas såväl inom storstadsregionerna som i övriga delar av landet,
- *för det andra* att bryta den sociala och etniska segregationen i storstadsregionerna; storstadspolitiken bör därmed verka för jämlika levnadsvillkor för storstädernas invånare.

Det *första* målet kan brytas ner till följande mer konkreta målsättningar:

- de svenska storstadsregionerna bör kunna hävda sig väl i konkurrensen om etableringar och investeringar gentemot andra europeiska storstadsregioner
- de svenska storstadsregionerna bör få bättre möjligheter att utveckla sin transnationella regionala roll: Stockholm i Östersjöregionen, Göteborg i Nordsjöregionen och Malmö i Öresundsregionen
- de svenska storstadsregionerna bör ha tillgång till välutbildad arbetskraft motsvarande det behov som finns i regionernas näringsliv och offentliga verksamhet
- de statliga näringspolitiska insatserna bör i större utsträckning anpassas till respektive regions egna förutsättningar
- de svenska storstadsregionerna bör värna och stärka sin attraktivitet.

Det *andra* målet kan enligt regeringen konkretiseras på följande sätt:

- sysselsättningsgraden i de socialt utsatta bostadsområdena bör höjas för både män och kvinnor
- socialbidragsberoendet bör minskas
- det svenska språkets ställning bör stärkas, såväl bland barn och ungdomar som i den vuxna befolkningen
- alla elever bör ges förutsättningar att nå målen i grundskolan. Det är särskilt viktigt att ingen elev lämnar grundskolan utan tillräckliga kunskaper i svenska/svenska som andra språk, engelska och matematik
- utbildningsnivån hos den vuxna befolkningen bör höjas – de som saknar utbildning motsvarande svensk gymnasiekompetens bör erbjudas detta
- alla stadsdelar i storstäderna bör uppfattas som attraktiva och trygga av sina invånare och utgöra goda och hälsosamma livsmiljöer
- folkhälsoläget, både i form av ohälsotal och självupplevd hälsa, bör förbättras
- det demokratiska deltagandet och delaktigheten bör öka i de utsatta bostadsområdena.

En framgångsrik storstadspolitik förutsätter insatser från både statlig, regional och kommunal nivå. Propositionen redovisar huvuddragen i statens, den regionala nivåns och kommunernas ansvar.

Regeringen föreslår att riksdagen skall godkänna förslag om mål och inriktning för storstadspolitiken.

Motioner

Flera motioner tar upp mål för och inriktning av storstadspolitiken, däribland partimotioner från Moderaterna och Vänsterpartiet, kommittémotioner från Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet samt enskilda motioner.

Moderaterna avvisar i motion A216 yrkandena 1, 2 och 3 regeringens förslag om inriktning av storstadspolitiken. Moderaterna menar att propositionens förslag om mål för storstadspolitiken i och för sig inte är kontroversiellt. Problemet är att den politik som föreslås i propositionen är densamma som har lett fram till dagens misslyckande. Moderaterna presenterar i motionen en alternativ storstadspolitik som utgår från stadens rika möjligheter. Storstadspolitiken bör innefatta en rad åtgärder av generell karaktär.

Arbetsmarknadspolitiken är dåligt anpassad till den nya och modernare arbetsmarknad som växer fram. Arbetsmarknadslagarna måste moderniseras för att skapa förutsättningar för att framför allt de små företagen skall kunna växa och nya arbetstillfällen tillkomma – såväl i storstadsregionerna som i hela landet. Det måste löna sig att arbeta – arbetslöshetsförsäkringen måste reformeras och en borte gräns för ersättning införs.

Åtgärder måste vidtas för att underlätta och stimulera företagande. Regler och villkor för företagande måste renodlas och förbättras. Alla regler som rör företagare bör granskas i syfte att genomföra förenklingar och att minska regel mängden. De förenklingsförslag som lagts fram av Småföretagsdelegationen bör genomföras. Att rikta insatser enbart mot företag som drivs av invandrare vore fel. Reglerna måste vara lika för alla.

Genom skattesänkningar för arbete, företagande och tjänstesektorn kan betydande nyföretagande komma till stånd. Offentliga monopol inom bl.a. skola, vård och omsorg måste avskaffas.

Bostadsmarknaden måste avbördas politisk styrning och detaljkontroll. Moderaternas principiella syn är att bostadsägande och bostadsförvaltning inte är en egentlig kommunal uppgift. Det är angeläget att minska den politiska styrningen, kontrollen och detaljregleringen inom bostadssektorn. Genom sänkta skatter på boende sänks boendekostnaden i storstadsregionerna och det lokala näringslivet stimuleras.

Betydelsen av en bra skola poängteras. Bra utbildning är den enskilt viktigaste insatsen för att förhindra framtida arbetslöshet. Det fria valet av skola måste garanteras, undervisningen i svenska för invandrare förbättras och den högre utbildningen i storstadsområdena byggas ut. Rättssamhället måste fungera – brottsbekämpningen skall ses som en del av välfärdspolitiken.

I partimotionen föreslår Moderaterna en nationell kommission för att bryta segregation och bidragsberoende. I det följande återkommer utskottet till Moderaternas förslag.

Vänsterpartiet anser i motion A1 yrkandena 1, 2 och 3 att målen för storstadspolitiken måste göras tydligare. Partiet föreslår att det andra målet för storstadspolitiken (jämför ovan) ändras till följande:

– att bryta den sociala, etniska och *diskriminerande* segregationen i storstadsregionerna och att verka för jämlika och *jämställda* levnadsvillkor för storstädernas invånare.

Vänsterpartiet pekar på brister i propositionen. Problemen med segregation och fattigdom i storstäderna kräver väsentligt kraftfullare politiska åtgärder än vad som föreslås där. Det gäller den generella välfärdspolitiken, däribland kommunernas resurser, bostadspolitiken och insatser på arbetsmarknaden. Vidare är Vänsterpartiet kritiskt mot bristen på analys och förslag som har ett könspolitiskt perspektiv.

Kristdemokraterna är i sin kommittémotion 1997/98:A66 positiva till regeringens förslag rörande målen för storstadspolitiken men anser däremot att politiken är felaktig och bör ha ett annat innehåll.

När det gäller det första målet (jämför ovan) förordar partiet i stora delar en annan och generell inriktning av resurserna. Storstadspolitiken måste genomsyras av insikten att det endast är den privata sektorn som kan åstadkomma en expansion av samhällsekonomin som leder till att det totala antalet arbetstillfällen ökar. Inställningen till företagande måste förbättras, Småföretagsdelegationens förslag bör genomföras skyndsamt, kapitalförsörjningen för de mindre företagen förbättras och arbetsrätten reformeras. Stora satsningar på forskning och utbildning är nödvändiga. Större flexibilitet i arbetslivet ställer större krav på fortlöpande kompetensutveckling.

När det gäller det andra målet (jämför ovan) för storstadspolitiken menar *Kristdemokraterna* att åtgärder för att lösa de s.k. segregationsproblemen måste beslutas på en lägre nivå än vad propositionen förordar. I de allra flesta fall bör beslut om resursanvändning fattas på regional och lokal nivå och inte genom fjärrstyrning.

Centerpartiet poängterar i kommittémotion Bo507 yrkande 1 att stora städer inte står i motsättning till en levande landsbygd. Däremot har ut- och inflyttningen orsakat obalanser som i sin tur inneburit en rad negativa effekter. Den socioekonomiska och etniska segregationen har tilltagit. Samtidigt finns en tendens att människor vill ta mer ansvar för sina liv. Politiker måste våga ge ökat ansvar till medborgarna. Vällovlige projekt presenteras enligt Centerpartiet i propositionen, men medlen bör fördelas direkt till lokala organ så att den lokala nivån får ansvar för den egna utvecklingen. Statens roll skall vara att erbjuda förutsättningar för utveckling, exempelvis genom att ge statsbidrag, sammanställa goda råd och medverka till erfarenhetsutbyte.

Invånarna i staden har rätt att kräva en lika god livsmiljö som på landsbygden. De av regeringen föreslagna målen för storstadspolitiken bör enligt Centerpartiet kompletteras med ett miljömål och ett jämställdhetsmål.

Enligt *Folkpartiet* i kommittémotion 1997/98:A64 yrkandena 1 delvis, 3 och 10 bör utgångspunkterna för storstadspolitiken vara följande:

- mer makt åt den enskilde
- bästa utbildningen åt den som bäst behöver den
- goda förutsättningar för jobb och företagande

Folkpartiet, som säger sig länge ha pläderat för lokal mobilisering i glesbygds- och landsbygdsområden, menar att sådan mobilisering är minst lika viktig i storstadsområdena om man skall få till stånd utveckling och tillväxt.

Frågor om utveckling i storstädernas utsatta områden handlar i hög grad om integrationspolitik. Integrationspolitikens mål skall vara lika rättigheter, möjligheter och *skyldigheter* för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund, en samhällsgemenskap med mångfalden som grund och en samhällsutveckling som kännetecknas av ömsesidig respekt och tolerans och som alla oavsett bakgrund skall vara delaktiga i och medansvariga för.

Folkpartiet anser att det integrationspolitiska arbetet skall inriktas på att ge förutsättningar för individens egen försörjning och delaktighet i samhället, värna grundläggande demokratiska värden och verka för kvinnors och mäns lika rättigheter och skyldigheter samt att förebygga och motverka diskriminering, främlingsfientlighet och rasism.

Lars-Erik Lövdén m.fl. (s) konstaterar i motion A256 att de av riksdagen fastslagna målen för regionalpolitiken – att skapa hållbar tillväxt, rättvisa och valfrihet så att likvärdiga levnadsvillkor skapas för medborgarna i hela riket – gäller även för storstadsregionerna. Storstäderna fungerar som ”tillväxtmotorer” för hela landet. Genom aktiv storstadspolitik måste statsmakterna aktivt undanröja hinder för den ekonomiska utvecklingen i storstäderna. Politiken måste också motverka segregation och skapa förutsättningar för utveckling och social gemenskap för hela storstadsbefolkningen. Malmö har en särskilt utsatt situation och motionärerna pekar ut en rad insatser när det gäller närings- och arbetsmarknadspolitik som är angelägna.

Inger Lundberg m.fl. (s) understryker i motion A289 vikten av att åtgärder för att bryta segregation och utanförskap inte begränsas till storstadsområdena utan skall genomsyra samhällsplaneringen i hela landet. Medel för utveckling bör kunna komma olika kommuner, bostadsföretag och bostadsområden till del, anser motionärerna.

Bertil Persson (m) betonar i motion 1997/98:A63 att det inte finns någon enkel och bra lösning på miljonprogramområdenas problem. Problemen måste lösas genom avreglering och individuell valfrihet. Den yngre generationen får inte hamna i arbetslöshet. Därför måste de unga i dessa områden erbjudas god utbildning. Också andra åtgärder är viktiga, exempelvis insatser för att förhindra våld och för valfrihet i boendet, förändringar av systemen för socialbidrag m.m. Anslagen till storstadspolitik måste på sikt ersättas av mer generell politik.

Utskottets ställningstagande

Inledning

De tre storstadsregionerna – Stockholm, Göteborg och Malmö – är tillväxtcentrum i Sverige. De kännetecknas av mångfald, skaparkraft och kreativitet. Mer än var tredje svensk eller drygt 3 miljoner människor bor i dessa områden.

Livsvillkoren för invånarna i storstadsområdena varierar starkt. Såväl de rikaste som de fattigaste människorna i Sverige bor i storstadsområdena.

Den bild av storstadsregionerna som framträder i propositionen visar att de tre storstäderna är ekonomiskt, socialt, etniskt och demografiskt segregerade. Efter att ha studerat segregationsprocesserna under de senaste tio åren drar regeringen slutsatsen att segregationen har existerat under hela denna tidsperiod men att den dessutom har blivit mer påtaglig de senaste åren. Utskottet instämmer därför i att det måste tillskapas en nationell storstadspolitik som både ger förutsättningar för tillväxt och motverkar segregation.

Arbetsmarknadsutskottet vill här erinra om att utskottet uppmärksammade dessa aspekter på storstadsfrågorna redan hösten 1997 i betänkande 1997/98:AU2. Utskottet uttryckte uppfattningen att det finns starka skäl att göra särskilda insatser mot omfattande arbetslöshet och utanförskap i delar av storstadsregionerna. I sammanhanget, betonade utskottet, kan politiska insatser spela en viktig roll. Inom den kommunala verksamheten – såväl på landsbygden som i storstadsområdena – måste det lokala engagemanget tas till vara bättre. Det var utskottets uppfattning att regionalpolitiken skall bidra till att alla regioner blir utvecklingsregioner.

Utskottet framhöll att de allvarliga problemen med ökad segregation i storstäderna måste tas på största allvar. Genom lokal mobilisering och samordnade insatser från samhällets sida måste segregationens negativa effekter i de aktuella storstadsområdena vändas till en positiv utveckling baserad på växande arbetsmarknad och nyföretagande. Det gäller att åstadkomma goda levnadsvillkor. Den offentliga servicen måste fungera. Arbetsmarknads- och utbildningspolitiska insatser framstår som centrala när det gäller att uppnå regional utjämning. De är också väsentliga för att motverka segregation och för att stimulera lokal utveckling. Utskottets ställningstagande i detta sammanhang ledde, som framgick inledningsvis, till att riksdagen riktade ett tillkännagivande till regeringen.

I sammanhanget vill utskottet också hänvisa till vissa uttalanden på det integrationspolitiska området i den ekonomiska vårpropositionen 1998. Där föreslogs särskilda insatser inom sex strategiskt viktiga områden för den framtida tillväxten och sysselsättningen. Områdena redovisas också i budgetpropositionen för 1999. Ett av dessa områden, *Ett Sverige för alla*, betonade att integrationspolitiken skall värna grundläggande demokratiska värden. Den skall verka för kvinnors och mäns lika rättigheter oavsett etnisk och kulturell bakgrund. För att vända utvecklingen, minska segregationen och uppnå de integrationspolitiska målen och ett Sverige för alla föreslogs ett resurstillskott inom området under de närmaste åren. Av central betydelse, betonade vårpropositionen, är åtgärder för att ge goda kunskaper i det svenska språket från tidig ålder, skapa goda villkor på arbetsmarknaden och få till stånd en varaktig förbättring av situationen i utsatta bostadsområden med stor andel invånare med invandrarbakgrund. Regeringen aviserade den storstadspolitiska propositionen liksom ett förslag om skärpt lagstiftning mot etnisk diskriminering i arbetslivet (prop. 1997/98:150, bet. FiU20, rskr. 318, 319).

Mål

De insatser som föreslås i proposition 165, den storstadspolitiska propositionen, skall alltså ses som viktiga inslag i en politik för framtida tillväxt och sysselsättning. Utskottet återkommer till detta senare i betänkandet.

Utskottet kan konstatera att de förslag som regeringen lagt fram i proposition 165 väl tillgodoser de synpunkter som utskottet förde fram i sitt betänkande hösten 1997. Där betonades vikten av att det lokala engagemanget bättre måste tas till vara, en uppfattning som utskottet fortfarande står fast vid. Denna uppfattning ligger också i linje med Centerpartiets inställning i motion Bo507 yrkande 1 och Folkpartiets åsikter i motion 1997/98:A64 yrkande 1 delvis.

I propositionen föreslås som framgått två mål för storstadspolitiken. Det är viktigt att dessa formuleras så att de kan utgöra grunden för en verkningsfull storstadspolitik.

När det gäller det *första* målet – att ge storstadsregionerna goda förutsättningar för långsiktigt hållbar tillväxt; storstadspolitiken bör därmed kunna bidra till att nya arbetstillfällen skapas såväl inom storstadsregionerna som i övriga delar av landet – har utskottet inga invändningar.

När det däremot gäller regeringens förslag till *andra* mål – att bryta den sociala och etniska segregationen i storstadsregionerna; storstadspolitiken bör därmed verka för jämlika levnadsvillkor för storstädernas invånare – anser utskottet i likhet med Vänsterpartiet i motion A1 (yrkande 3) att det finns anledning att göra vissa kompletteringar.

Det *andra* målet för storstadspolitiken bör således vara följande: att bryta den sociala, etniska och *diskriminerande* segregationen i storstadsregionerna och att verka för jämlika och *jämställda* levnadsvillkor för storstädernas invånare. Genom en sådan formulering förtydligas målet och betydelsen av ett jämställdhetsperspektiv i storstadspolitiken lyfts fram. Detta ligger också i linje med Centerpartiets uppfattning i motion Bo507 yrkande 1.

Enligt Centerpartiet bör målen för storstadspolitiken även kompletteras med ett miljömål. Enligt utskottets uppfattning innefattar det första målet redan ett miljömål i och med att det skall ge ”goda förutsättningar för långsiktigt hållbar tillväxt”. Centerpartiets krav är således tillgodosett.

När det gäller målen för storstadspolitiken konstaterar utskottet avslutningsvis att Moderaterna finner regeringens förslag till storstadspolitiska mål okontroversiella medan Kristdemokraterna uttryckligen är positiva till förslaget. Dessa båda partier liksom andra motionärer har däremot synpunkter på inriktningen av storstadspolitiken. Utskottet återkommer till detta.

Innan utskottet övergår till att behandla motionsyrkanden om storstadspolitikens inriktning vill utskottet instämma i vad som sägs i motion A256 (s) om att de av riksdagen fastslagna målen för regionalpolitiken – uthållig tillväxt, rättvisa och valfrihet så att likvärdiga levnadsvillkor skapas för medborgarna i hela riket – självfallet också skall gälla för storstadsregionerna.

Inriktning

Utskottet övergår nu till frågan om särskilt riktade insatser i storstadsregionernas utsatta områden.

Utskottet noterar här en principiell skiljelinje mellan å ena sidan regeringens bedömning att sådana riktade insatser behövs och å den andra Moderaternas, Kristdemokraternas och Folkpartiets inställning. Dessa tre partier lägger stor tonvikt vid generella åtgärder.

Problemen i de utsatta områdena är av sådan art att det enligt utskottets uppfattning är motiverat att göra särskilda satsningar. Sedan lång tid tillbaka görs riktade insatser mot vad som brukar benämnas regionalpolitiskt prioriterade områden, alltså områden där särskilda regionalpolitiska stöd utgår. Syftet är att bidra till likvärdiga levnadsvillkor. Motivet till insatserna är att problemens svårighetsgrad är sådan att det inte är tillräckligt att vidta generella åtgärder. Utskottet anser att det finns starka skäl att göra insatser i storstädernas utsatta områden för att motverka omfattande arbetslöshet och utanförskap och för att invånarna där skall få levnadsvillkor som är likvärdiga de som råder på andra håll i landet.

Utskottet kan därmed inte ställa sig bakom den uppfattning som Moderata samlingspartiets motion ger uttryck för, nämligen att generella åtgärder löser problemen i storstädernas utsatta bostadsområden. Bland en rad generella åtgärder som förespråkas i motion A216 om storstadspolitiken återfinns bl.a. slopad fastighetsskatt och sänkt bensinskatt. Utskottet har svårt att se att sådana åtgärder skulle kunna ha annat än begränsade effekter på segregationen i storstäderna. Utskottet anser inte heller att dagens storstadsproblem kan lösas genom avreglering och individuell valfrihet vilket förespråkas i motion 1997/98:A63 (m).

Kristdemokraterna, som under en följd av år förespråkat lika stora eller större riktade regionalpolitiska stöd än regeringen (utgiftsområde 19 och motsvarande), har inte motsvarande inställning i fråga om insatser riktade mot storstädernas utsatta bostadsområden. Det senare framgår av Kristdemokraternas motion 1997/98:A66. Där betonas framför allt åtgärder av mer generell karaktär såsom exempelvis förändrad inställning till företagande och reformerad arbetsrätt. Utskottet anser i likhet med propositionen att den principiella utgångspunkten för storstadspolitiken skall vara densamma som för regionalpolitiken: att utjämna de strukturella orättvisor som finns mellan olika områden. Skillnaderna inom storstadsregionerna är mycket stora. Vissa utsatta områden har svårare problem än många glesbygdsområden. Den nationella storstadspolitiken skall bidra till en utjämning av villkoren inom storstadsregionerna. Det är nödvändigt med riktade insatser.

Också Folkpartiet betonar i första hand generella åtgärder vilket framgår av motion 1997/98:A64. Partiet poängterar vidare att frågor om utveckling i storstädernas utsatta områden i hög grad handlar om integrationspolitik. Utskottet, som i och för kan instämma i att integrationspolitiken har betydelse i sammanhanget, vill erinra om att riksdagen i december 1997 beslutade om övergripande mål för integrationspolitiken (bet. 1997/98:SfU6, rskr. 68).

Problemen med segregation och fattigdom i storstäderna kräver enligt Vänsterpartiets uppfattning i motion A1 ytterligare insatser utöver vad som föreslås i propositionen. Det gäller bl.a. generell välfärdspolitik, däribland kommunernas resurser, bostadspolitik och insatser på arbetsmarknaden. Utskottet instämmer i betydelsen av en väl utformad politik på de områden som Vänsterpartiet pekar ut. Att en storstadspolitik nu läggs fast utesluter inte omfattande insatser på en rad politikområden för att motverka segregation.

I motion A289 (s) poängterar motionärerna att insatser mot segregation inte skall begränsas till storstadsområdena. Utskottet delar denna principiella inställning. Som framgår av propositionen (s. 73 f.) görs redan en rad insatser i utsatta bostadsområden såväl i som utanför storstadsområdena. Det redan beslutade programmet för särskilda insatser i utsatta bostadsområden skall vidare integreras i Storstadsdelegationens arbete. Det är utskottets uppfattning att en del av de medel som anvisats för särskilda insatser i utsatta bostadsområden även fortsättningsvis bör kunna användas utanför storstadsregionerna.

Av det anförda följer att utskottet tillstyrker propositionens förslag om mål och inriktning av storstadspolitiken. Som också framgått anser utskottet att det andra målet bör kompletteras enligt vad som redovisats ovan. Det som utskottet anført om diskriminering och jämställda levnadsvillkor bör med anledning av motion A1 yrkande 3 (v) ges regeringen till känna.

Utskottet avstyrker motionerna A216 yrkandena 1–3 (m), A1 yrkandena 1 och 2 (v), 1997/98:A66 (kd), Bo507 yrkande 1 (c), 1997/98:A64 yrkande 1 delvis, 3 och 10 (fp), A256 (s), A289 (s) och 1997/98:A63 (m) i den mån de inte kan anses tillgodosedda med vad utskottet anført.

2.2 Storstadsdelegationen

Propositionen

En storstadsdelegation bör tillsättas med uppgift att utveckla och samordna den nationella storstadspolitiken. Delegationens främsta uppgift bör vara att verka för goda förutsättningar för tillväxt, utveckling och förbättrad regional planering i storstadsregionerna samt en förbättrad samordning av åtgärder inom olika politikområden.

Delegationen bör vidare:

- ansvara för överläggningarna mellan kommuner och andra berörda aktörer om lokala utvecklingsavtal
- bereda regeringens beslut om fördelning av storstadspolitiska medel
- följa upp lokala utvecklingsavtal och se till att det genomförs en oberoende utvärdering av dessa
- årligen redovisa utvecklingen i de berörda stadsdelarna till regeringen
- stimulera erfarenhetsutbyte och metodutveckling mellan städer inom landet och mellan städer i EU

Delegationen skall inte vara en självständig myndighet utan skall utgöra en projektgrupp i Regeringskansliet. De avtal som delegationen förhandlar fram skall föreläggas regeringen för godkännande.

Regeringen avser att utse en förhandlare för varje storstadsregion. Förhandlaren skall på uppdrag av delegationen dels svara för de direkta kontakterna med kommuner, landsting och självstyrelseorgan inom respektive region om utvecklingsarbetet, dels svara för överläggningarna med berörda kommuner om lokala utvecklingsavtal. Förhandlarna skall rapportera till Storstadsdelegationen.

Motioner

Som framgått av avsnitt 2.1 avvisar *Moderaterna* i motion A216 regeringens förslag om inriktning av storstadspolitiken och förespråkar i stället generella åtgärder på en rad områden. Moderaterna föreslår en nationell kommission för att bryta segregation och bidragsberoende. Någon storstadsdelegation bör inte inrättas.

Som också framgått av avsnitt 2.1 ställer sig *Kristdemokraterna* i motion 1997/98:A66 kritiska till propositionens förslag om inriktning av storstadspolitiken och förordar i stora delar andra och mer generella insatser. Det bör i de flesta fall vara regionala och lokala beslut om resursanvändningen som skall eftersträvas i stället för statliga försök till fjärrstyrning, anser *Kristdemokraterna*.

Vänsterpartiet kan i motion A1 yrkande 4 acceptera att en storstadsdelegation tillsätts men anser att delegationen skall ha möjlighet att föreslå förändringar av lagteknisk, finansiell och organisatorisk natur. Det bör vidare klart framgå att den kommunala kompetensen inte får inskränkas när lokala utvecklingsavtal förhandlas fram. I stället bör den demokratiska delaktigheten och det kommunala underifrånperspektivet stärkas.

Folkpartiet accepterar i kommittémotion 1997/98:A64 yrkande 2 att en storstadsdelegation tillskapas men vill begränsa uppgifterna för delegationen jämfört med vad som anges i propositionen. Några förhandlingar och förhandlingsöverenskommelser mellan delegation och regionala företrädare bör inte komma till stånd. Delegationen får inte bli ett organ endast för regeringen och kommunalråden i de berörda kommunerna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i regeringens uppfattning att en storstadsdelegation bör tillsättas och att den bör ha till uppgift att utveckla och samordna storstadspolitiken. Därigenom erbjuds också bättre förutsättningar för överblick och erfarenhetsutbyte.

Det behövs en organisation som inom Regeringskansliet har det övergripande ansvaret för arbetet med de lokala utvecklingsavtalen (se avsnitt 4). Som utskottet förstår saken kommer arbetet att vara inriktat på ett stort antal politikområden och på frågor som berör ett flertal departement och innefattar överläggningar med storstadskommunerna och andra berörda aktörer.

Det är enligt utskottets uppfattning viktigt att man väljer en organisation som innebär klara ansvarsförhållanden och goda möjligheter att överblicka, hålla samman och följa upp arbetet.

Utskottet känner mot denna bakgrund viss tveksamhet inför den organisatoriska lösning som förordas i propositionen och som innebär att tre förhandlare – en för vardera Stockholm, Göteborg och Malmö – knyts till delegationen. Med en lösning av denna karaktär finns risker för ”dubbelkommando” och oklarheter i ansvarsfördelningen. Det kan vidare finnas anledning att överväga det lämpliga i att ett och samma organ – delegationen – skall ha både en förhandlande och en uppföljande roll. Enligt utskottet är det viktigt att oberoende uppföljning och utvärdering av arbetet med lokala utvecklingsavtal också kommer till stånd.

Utskottet vill vidare betona vikten av erfarenhetsutbyte mellan Storstadsdelegationen och Tvärdelegationen, den delegation som i Regeringskansliet har det övergripande ansvaret för arbetet med regionala tillväxtavtal (se avsnitt 3.1). Både när det gäller tillväxtavtalen och de lokala utvecklingsavtalen är det frågan om en ny form för samarbete mellan olika aktörer på olika organisatoriska nivåer. De lokala utvecklingsavtalen bör enligt propositionen ses som komplement till de regionala tillväxtavtalen. Det är därför väsentligt att de båda delegationerna kan ha ett fortlöpande erfarenhetsutbyte. Eventuellt kan också någon form av operativt samarbete mellan delegationerna övervägas. I sammanhanget vill utskottet också peka på att erfarenheter av samarbete mellan en rad olika aktörer bör kunna inhämtas från arbetsförmedlingsnämnderna.

Mot bakgrund av vad som anförts anser utskottet att regeringen ytterligare bör överväga Storstadsdelegationens organisation.

Utskottet övergår nu till delegationens uppgifter.

Förslaget om att tillsätta en storstadsdelegation presenterades i Storstadskommitténs slutbetänkande (SOU 1998:25). Kommittén föreslog där att delegationen skulle ha möjlighet att föreslå sådana förändringar av lagteknisk, finansiell och organisatorisk natur som behövs dels för att de olika lokala storstadspolitiska insatserna skall kunna genomföras, dels för att uppnå bättre möjligheter till samordning och samverkan av de totala insatser som olika myndigheter och organisationer gör. Regeringen berör inte denna fråga i sina ställningstaganden i propositionen. Ett krav med denna innebörd förs emellertid fram i Vänsterpartiets motion A1.

Utskottet anser med anledning av motion A1 yrkande 4 att Storstadsdelegationen skall kunna föreslå förändringar av ovan angivna slag. En likartad möjlighet finns för övrigt inom ramen för de regionala tillväxtavtalen där länsstyrelser respektive självstyrelseorgan fram till den 31 december 1998 kan inkomma till regeringen med förslag som syftar till att öka flexibiliteten i befintliga regelverk för tillväxt- och sysselsättningsfrämjande åtgärder.

När det gäller farhågorna i motion A1 för att den kommunala kompetensen skulle komma att inskränkas när lokala utvecklingsavtal förhandlas fram vill utskottet peka på att propositionen poängterar att avtalen bör bygga på ett förtroendefullt samarbete och ömsesidiga ambitioner från statlig och kommunal nivå. Det kommer inte att finnas någon skyldighet för en kommun att ingå ett sådant avtal. Det statliga åtagandet i ett lokalt utvecklingsavtal kommer dock att vara beroende av att även den eller de berörda kommunerna gör ett motsvarande åtagande och därefter också fullföljer detta. Utskottet

återkommer i avsnitt 4 till frågan om ekonomisk motprestation från kommunernas sida.

Slutligen vill utskottet med anledning av motion 1997/98:A64 (fp) poängtera att de avtal som delegationen förhandlar fram skall föreläggas regeringen för godkännande.

Utskottet anser mot bakgrund av vad som ovan anförts att motionerna A1 yrkande 4 (v) och 1997/98:A64 yrkande 2 (fp) bör avslås i den mån de inte kan anses tillgodosedda med vad utskottet anför.

3 Storstaden och tillväxten

3.1 Regional näringspolitik – regionala tillväxtavtal

Propositionen

Regeringen lämnar i propositionen en redovisning för de regionala tillväxtavtalen enligt följande.

Den viktigaste förutsättningen för att kunna bedriva en effektiv regional näringspolitik är ett väl fungerande samspel mellan å ena sidan den kompetens som efterfrågas av näringslivet när det gäller rådgivning, kompetensförsörjning, riskfinansiering, investeringsstöd m.m. och å den andra det serviceutbud som olika offentliga aktörer erbjuder.

De regionala tillväxtavtalen som behandlades av riksdagen tidigare i år (prop. 1997/98:62, bet. AU11) syftar till bättre samverkan och helhetssyn mellan de olika organ som arbetar med tillväxt- och sysselsättningsfrämjande åtgärder på såväl lokal och regional som central nivå. De lokala utvecklingsavtalen (se avsnitt 4 i betänkandet) bör ses som komplement till de regionala tillväxtavtalen. Länsstyrelserna respektive självstyrelseorganen har erbjudits att initiera, driva och samordna arbetet tillsammans med det regionala partnerskapet. Näringslivets och kommunernas medverkan är av stor betydelse. Avtalen skall godkännas av regeringen.

De regionala tillväxtavtalen skall utarbetas stegvis i tre etapper. Under den första och andra etappen analyseras regionens styrkor och svagheter. Ett program utarbetas som bl.a. anger mål, prioriteringar, genomförande, uppföljning, utvärdering och möjlig finansiering. Under den tredje etappen sker överläggningar om programmets slutliga innehåll och finansiering. Därefter bör det slutas ett regionalt tillväxtavtal som skall löpa under tre år. De första avtalen beräknas träda i kraft år 2000. Genomförandet kommer att följas upp löpande och utvärderas efter avtalsperiodens slut.

Utskottet

I betänkandets avsnitt 4 behandlar arbetsmarknadsutskottet vissa aspekter på samordningen mellan regionala tillväxtavtal och lokala utvecklingsavtal.

3.2 Näringspolitiska insatser och förenklingar för företagare

Propositionen

Storstädernas utveckling gynnas av om de kan erbjuda goda förutsättningar för såväl nyföretagande som utveckling av befintliga företag.

Ansträngningarna att förenkla regelverken för småföretagare måste fortsätta. Regeringen avser att senare presentera ett program för regelförenkling med bl.a. ett system för att säkerställa att effektiva konsekvensanalyser görs av hur olika förslag påverkar småföretagen.

En rad planerade, föreslagna respektive genomförda åtgärder för att förenkla och underlätta företagande redovisas i propositionen. Det gäller bl.a. regelförenklingar, enklare registrering av företag, förkortade handläggnings-tider hos myndigheter och minskad uppgiftsbörda för företagen.

Motioner

Som framgått av avsnitt 2.1 avvisar *Moderaterna* i motion A216 regeringens förslag om inriktning av storstadspolitiken och förespråkar i stället generella åtgärder på ett flertal områden, däribland inom näringspolitiken. Företagandet bör stimuleras genom en rad insatser för ett bättre näringsklimat. Regelsystemen bör förenklas och minskas. Skatterna bör sänkas på arbete, företagande och inom tjänstesektorn. Genom generella åtgärder förbättras förutsättningarna för bl.a. invandrades företagande.

Som också framgått av avsnitt 2.1 ställer sig *Kristdemokraterna* i motion 1997/98:A66 kritiska till propositionens förslag om inriktning av storstadspolitiken och förordar i stora delar andra och mer generella insatser, däribland insatser rörande näringspolitik.

Vänsterpartiet föreslår i motion A1 yrkandena 8, 9 och 11 en rad näringspolitiska insatser. Det gäller bl.a. utbildning och information till blivande kooperatörer, förenklat företagande och bättre service från banker och finansinstitut till företag som drivs av invandrare. Möjligheterna bör utredas att starta ett organ liknande Norrlandsfonden men med inriktning på att främja utvecklingen av små och medelstora företag i storstädernas utsatta stadsdelar. Vänsterpartiet påtalar problemen med att starta-eget-bidrag endast kan beviljas personer som är berättigade till ersättning från arbetslöshetskassa. Detta kan utgöra hinder för ambitiösa personer som vill starta eget företag.

Centerpartiet poängterar i kommittémotion Bo507 yrkande 16 att om fler arbetstillfällen skall kunna skapas krävs det generella åtgärder för att underlätta företagande. Det bör övervägas om arbetsgivaravgifterna i vissa förortsområden kan sänkas efter samma modell som gäller för Norrlands inland. Nyföretagandet skulle kunna öka till följd av detta.

Folkpartiet förespråkar i motion 1997/98:A64 yrkandena 4 och 11 framför allt generella åtgärder som ett sätt att främja arbete och företagande. Partiet hänvisar till sin politik som innebär skattesänkningar på arbete, främst inom tjänstesektorn. De statliga verksamheter som skall stödja företagande, exempelvis ALMI, måste få ett tydligare uppdrag att verka för företagande i ut-

satta förorter. Folkpartiet anser att någon form av servicecheck för blivande företagare bör tillskapas och att den som behöver stöd för sitt företagande inte bara skall kunna vända sig till statliga organ utan lika gärna till fristående institutioner såsom handelshus och företagarföreningar.

Utskottets ställningstagande

Arbetsmarknadsutskottet delar den uppfattning som förs fram såväl i propositionen som i motioner att storstädernas utveckling gynnas om de förmår att erbjuda goda förutsättningar för både nyföretagande och utveckling av befintliga företag.

Regeringen har som nämnts senast i budgetpropositionen för 1999 pekat ut *Ett Sverige för alla* som ett av sex områden av strategisk betydelse för den svenska tillväxten och sysselsättningen. *Företagande* är ett annat område. Åtgärder av betydelse i sammanhanget är bl.a. ökad tillgång till riskfinansiering, regelförenklningar samt stabila och tillväxtfrämjande regler. De små företagen saknar ofta de större företagens resurser att hantera regelsystem och uppgiftslämnande.

Att förenkla för de små företagen är en viktig uppgift som främjar deras konkurrenskraft och därmed den ekonomiska tillväxten. Utskottet delar i detta avseende de uppfattningar som kommer till uttryck i motionerna Bo507 (c) och 1997/98:A64 (fp). De förslag som lämnats av Småföretagsdelegationen i dess rapport (SOU 1998:94) prövas för närvarande i Regeringskansliet.

Vänsterpartiet förordar i motion A1 som nämnts en rad näringspolitiska insatser. I proposition 165 återfinns en översiktlig redovisning av åtgärder med bl.a. den inriktning som anges i motionen. I motionen pekar Vänsterpartiet vidare på flera frågor som kan ha betydelse för start och utveckling av företag. Utskottet, som i likhet med motionärerna anser att de aktuella insatserna har näringspolitisk betydelse, konstaterar att en utredare för närvarande har regeringens uppdrag att kartlägga särskilda hinder för personer med utländsk bakgrund att starta och utveckla egna företag (dir. 1998:1). Med hänsyn till att flera av de frågor som behandlas i motionen väntas bli belysta av utredaren, anser utskottet att utredningsarbetet bör avvaktas. Andra insatser kommer att behandlas i anslutning till beredningen av budgetpropositionen för 1999. Det gäller exempelvis stöd till kooperativ utveckling.

Utskottet vill i detta sammanhang peka på att Arbetsmarknadsverket enligt regleringsbrevet för år 1998 skall redovisa till regeringen vilka åtgärder som vidtagits för att i ökad utsträckning erbjuda invandrare individuell vägledning och utbildning i nyföretagande.

Med hänvisning till vad som här har anförts anser arbetsmarknadsutskottet att motionerna A1 yrkandena 8, 9 och 11 (v), Bo507 yrkande 16 (c) och 1997/98:A64 yrkandena 4 och 11 (fp) bör avslås av riksdagen i den mån de inte kan anses tillgodosedda med vad utskottet anför.

3.3 Högskolan i storstadsregionerna

Propositionen

Högskolan bör fr.o.m. höstterminen år 2000 tillföras 5 000 nya permanenta platser. Dessa platser samt en del av de tidigare beslutade 15 000 platser som tillkommer år 2000 kommer att tillfalla universitet och högskolor i storstadsregionerna.

Universitet och högskolor skall samverka med det omgivande samhället. De skall särskilt främja rekryteringen i regioner där utbildningsnivån hos befolkningen är låg och bland grupper med svag studietradition.

Motioner

Som framgått av avsnitt 2.1 avvisar *Moderaterna* i motion A216 regeringens förslag om inriktning av storstadspolitiken och förespråkar i stället generella åtgärder på en rad områden. Den högre utbildningen är enligt partiet underdimensionerad i storstadsregionerna. Det kan få regionalpolitiska effekter om behovet av universitets- och högskoleplatser i storstadsregionerna eftersätts.

Som också framgått av avsnitt 2.1 förordar *Kristdemokraterna* i motion 1997/98:A66 i stora delar mer generella insatser än vad som redovisas i propositionen. Partiets uppfattning är att, bortsett från den högre utbildningen, de delmål som regeringen formulerar i propositionen i första hand bör förverkligas genom beslut på regional och lokal nivå.

Vänsterpartiet är i motion A1 yrkande 10 positivt till satsningen på högskolor i storstadsregionerna. Partiet poängterar samtidigt att segregationen endast kan brytas om hela utbildningskedjan från förskolan och vidare upp i åldrarna blir tillgänglig och har tillräckligt god kvalitet.

Centerpartiet konstaterar i kommittémotion Bo507 yrkande 18 att utbildning och forskning på Södertörns högskola och högskolan i Malmö bör vidareutvecklas. Målsättningen måste vara att öka rekryteringen av studenter från studieovana miljöer.

Folkpartiet är i kommittémotion 1997/98:A64 yrkande 12 positivt till att fler platser i den högre utbildningen tillkommer i storstäderna. Även en betydande del av den redan beslutade expansionen bör komma storstäderna till del.

Utskottets ställningstagande

I propositionen påpekas att de samlade resurserna för högre utbildning och forskning vid universitet och högskolor i storstadsregionerna är betydande. Två nya högskolor, Södertörns högskola och Malmö högskola, har etablerats i storstadsregionerna. För åren 1997–2000 har riksdagen beslutat att tillföra högskolan 60 000 permanenta nya platser. Hittills har 45 000 platser fördelats för åren 1997–1999, och av dessa har 10 500 tillfallit universitet och högskolor i storstadsregionerna. Fördelningen av de nya platserna i högsko-

lan år 2000 behandlas av riksdagen senare i höst i samband med beredningen av budgetpropositionen för 1999.

De högskoleförberedande utbildningar, s.k. akademiskt startår, som anordnas vid ett antal högskolor redovisas i propositionen. Syftet med utbildningarna är bl.a. att motverka den sociala snedrekryteringen till högskolan, att uppmuntra studiebegåvade ungdomar med bakgrund i studieovana miljöer samt personer med bristfälliga kunskaper i svenska språket att söka sig till högskolestudier. Akademiskt startår erbjuds bl.a. vid Södertörns högskola och Malmö högskola.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att det bör vara möjligt för fler universitet och högskolor, särskilt i storstadsregionerna, att erbjuda någon form av högskoleförberedande utbildning. Det är också angeläget, som motionärerna påpekar, att säkerställa att hela utbildningskedjan blir tillgänglig och har tillräcklig kvalitet för de grupper som i dag missgynnas. Ett led i denna strävan är redovisningen i propositionen att medel bör anvisas för att underlätta för kommunen att erbjuda förskola från tre års ålder till barn i storstädernas utsatta bostadsområden och för särskilda insatser för språkutveckling i skolan. Syftet är att förbättra barns integrationsmöjligheter i samhället och att stimulera invandrarelevs språkutveckling i svenska.

Utskottet anser mot den redovisade bakgrunden att något tillkännagivande med anledning av motionerna inte är påkallat. Utskottet avstyrker motionerna A1 yrkande 10 (v), Bo507 yrkande 18 (c) och 1997/98:A64 yrkande 12 (fp).

4 Lokala utvecklingsavtal för storstädernas utsatta stadsdelar

Propositionen

För att nå det andra övergripande målet för storstadspolitiken (se s. 12 i betänkandet) krävs långsiktiga och samordnade insatser för att stärka medborgarna i de socialt utsatta bostadsområdena och för att tillvarata den kraft och kompetens som dessa besitter.

De statliga insatserna i de utsatta bostadsområdena har under den senaste 20-årsperioden ofta kännetecknats av kortsiktiga projekt med många gånger bristfällig uppföljning. Internationella erfarenheter visar att segregationen endast kan motverkas med långsiktiga insatser som bygger på en helhetssyn på områdets utveckling. Regeringen anser därför att de statliga och kommunala storstadspolitiska insatserna bör samlas inom ramen för *lokala utvecklingsavtal för de mest utsatta stadsdelarna*. De lokala utvecklingsavtalen bör ses som komplement till de regionala tillväxtavtalen (för en kortfattad beskrivning av regionala tillväxtavtal, se avsnitt 3.1).

De lokala utvecklingsavtalen bör innehålla lokalt framtagna mål, en åtgärdsplan, en reglering av de statliga och kommunala åtagandena i respektive område samt en plan för uppföljning och utvärdering. Av planen bör det framgå hur kostnaderna för överenskomna åtgärder skall finansieras. För att öka möjligheterna till samverkan bör 200 miljoner kronor för otraditionella insatser inom arbetsmarknadspolitiken under år 1999 kunna disponeras för användning inom ramen för lokala utvecklingsavtal. Avtalen bör träffas

mellan staten och den eller de berörda kommunerna. Storstadsdelegationen (se avsnitt 2.2) bör företräda staten och bereda regeringens beslut om godkännande av utvecklingsavtal.

Som redovisats tidigare anger propositionen förslag till mål för den nationella storstadspolitiken. Det bör enligt regeringen ankomma på parterna i de lokala utvecklingsavtalen att omsätta dessa nationella mål till gemensamma mål för det lokala utvecklingsarbetet. Detta bör ske i en nära dialog med dels invånarna i de berörda stads- eller kommundelarna samt frivilligorganisationer, dels med andra lokala aktörer, t.ex. försäkringskassan, sjukvården, arbetsförmedlingen och närpolisen. Propositionen betonar vikten av att alla berörda lokala aktörer ställer sig bakom de gemensamma målen så att de blir styrande för respektive aktörs insatser i stadsdelen.

Enligt propositionen bör de lokala målen i första hand syfta till att förbättra sysselsättning och arbetskraftsdeltagande inom de utsatta stadsdelarna. Det slutliga avgörandet när det gäller vilka stads- eller kommundelar som skall omfattas bör ske i de lokala utvecklingsavtalen. Därvid bör Storstadskommitténs urval av de allra mest utsatta stadsdelarna tjäna som utgångspunkt.

En utgångspunkt för överläggningarna om lokala utvecklingsavtal bör vara områden som innefattas i de nationella målen för storstadspolitiken, dvs.

- beroende av socialbidrag
- det svenska språkets ställning
- skolresultat och utbildningsnivåer
- hälsoläget
- trivsel och trygghet i bostadsområdet
- tillgång till offentlig och kommersiell service
- tillgång till kultur- och fritidsverksamheter
- demokratisk delaktighet
- god livsmiljö

Jämställdhetsperspektivet skall beaktas på samtliga delområden.

Varje år bör en avstämning av målluppfyllelse, åtgärder och ekonomi göras i samverkan mellan Storstadsdelegationen och de berörda kommunerna.

Regeringen anser att medel bör avsättas under tre år för stöd till de lokala utvecklingsavtalen. För att möjliggöra långsiktigt arbete kan det dock enligt propositionen vara rimligt att sluta avtal för en längre period trots att statens åtagande endast omfattar ett inledande skede i och med att staten bidrar med medel under de tre första åren. En mindre del av medlen kan gå till bostadsområden utanför storstäderna.

Före treårsperiodens slut bör en samlad avstämning och utvärdering göras. Därefter får enligt propositionen ställning tas till formerna för det fortsatta arbetet med storstadsfrågor och en eventuell fortsättning av utvecklingsarbetet. Regeringen anser dock att avtalen bör ses som en bestående förändring av samarbetsformerna mellan stat och kommun och inte som ett tillfälligt program.

Den kommunala motprestationen skall vara minst lika stor som det statliga stöd som utgår till lokalt utvecklingsarbete. Den eller de berörda kommunerna bör vara ansvariga för genomförandet av de lokala utvecklingsavtalen.

Som framgått ovan förordar propositionen att medlen fördelas av Storstadsdelegationen efter beslut av regeringen inom ramen för arbetet med lokala utvecklingsavtal. De statliga myndigheterna på lokal nivå skall verka för de effektmål och den åtgärdsplan som tagits fram för respektive område och som ingår i utvecklingsavtalet.

Motioner

Som framgått av avsnitt 2.1 avvisar *Moderaterna* i motion A216 regeringens förslag om inriktning av storstadspolitiken och förespråkar i stället generella åtgärder på en rad områden.

Som också framgått av avsnitt 2.1 ställer sig *Kristdemokraterna* i motion 1997/98:A66 kritiska till propositionens förslag om inriktning av storstadspolitiken och förordar andra och mer generella insatser.

Vänsterpartiet förordar i sin partimotion A1 yrkande 12 långsiktiga och kraftfulla insatser i de utsatta bostadsområdena. Regeringen bör under våren 1999 återkomma till riksdagen med förslag om åtgärder och finansiering. Partiet är tveksamt när det gäller kraven på finansiell motprestation från kommunernas sida. Vänsterpartiet anser att dessa krav bör vara flexibla.

Folkpartiet är i motion Sf634 yrkande 13 negativt till förslaget om lokala utvecklingsavtal. Avtalen bör ersättas med en möjlighet för alla kommuner och stadsdelar att efter ansökan få dispens från regelverk. Enligt Folkpartiet behövs inte mer av nationella exempel utan i stället lokala möjligheter. I kommittémotion 1997/98:A64 yrkande 13 förordar Folkpartiet generella medel i stället för projektmedel och åtgärder för fler jobb genom företag. De medel som skall utgå enligt propositionen är till stor del avsedda för speciella ändamål. Endast 90 miljoner kronor är tillgängliga för lokalt inflytande och av dessa skall en betydande del gå till andra kommuner än storstadskommunerna.

Enligt *Gunnar Hökmark (m)* i motion N329 yrkandena 6 och 7 är en av den sociala politikens viktigaste uppgifter att bryta en politiskt betingad social segregation för att därigenom uppnå ett samhälle med social rörlighet. Det finns två skäl att överväga införandet av frizoner som ett led i åtgärder mot social segregation. För det första präglas hela samhället av höga skatter samt för litet utrymme för företagande och för den enskildes valfrihet. För det andra har den sociala utvecklingen varit så negativ i vissa bostadsområden och kommundelar att det är befogat att pröva särskilda åtgärder.

Det är viktigt att frizoner inte bara avser invandrarområden. Frizonsfrågan handlar om hur man kan skapa ökad social rörlighet genom avreglering, ökad valfrihet när det gäller välfärd, social skattepolitik och reformer som underlättar för företagande. Regeringen bör överväga hur frizoner skall utformas.

Barbro Johansson m.fl. (mp) utgår i motion 1997/98:A65 yrkande 3 från att utvecklingsavtal kan vara början på en ny och friare användning av gemensamma resurser. Motionärerna anser att all samverkan av denna karaktär är av godo och ifrågasätter varför den endast skall bedrivas i utsatta områden.

Arbete är centralt utifrån både sociala och ekonomiska perspektiv. Arbetsmarknadsutskottet vill starkt instämma i propositionens uppfattning om att målen för det lokala utvecklingsarbetet i första hand skall syfta till att förbättra sysselsättning och arbetskraftsdeltagande inom de utsatta stadsdelarna.

I Vänsterpartiets motion A1 förordas långsiktiga och kraftfulla insatser i utsatta bostadsområden. Det är enligt utskottets uppfattning behovet av insatser av denna karaktär som varit vägledande vid utformningen av den nu föreslagna storstadspolitiken. I propositionen sägs att det för att nå långsiktighet kan vara rimligt att avtalen sluts för en längre period än tre år trots att staten endast bidrar med medel under de första tre åren. Som framgått tidigare anser regeringen att avtalen bör ses som en bestående förändring av samarbetsformerna mellan stat och kommun och inte som ett tillfälligt program.

När det gäller de lokala åtgärdsplaner som skall tas fram inom ramen för de lokala utvecklingsavtalen betonar propositionen att planerna skall vara långsiktiga och syfta till att bättre utnyttja de befintliga personella och ekonomiska resurserna i området. Även om planens genomförande inledningsvis kräver ett visst resurstillskott måste den, betonar propositionen, långsiktigt utgå från de reguljära insatser som staten, landstingen och kommunerna redan disponerar i det aktuella området.

Arbetsmarknadsutskottet vill understryka vikten av att de lokala utvecklingsavtalen ses som komplement till och vid behov också samordnas med insatser inom ramen för de regionala tillväxtavtalen. Att förbättra sysselsättning och arbetskraftsdeltagande är ett grundläggande syfte med båda avtalsformerna. Likaså har utskottet ovan betonat vikten av kontakter och erfarenhetsutbyte mellan Storstadsdelegationen och tvärdelegationen.

Arbetsmarknadsutskottet behandlade våren 1998 förslaget om regionala tillväxtavtal i betänkande 1997/98:AU11 Regional tillväxt – för arbete och välfärd. Regionala tillväxtavtal kan som framgått ovan ses som en viktig komponent i den regionala näringspolitiken. De lokala utvecklingsavtalen syftar i likhet med de regionala tillväxtavtalen till att åstadkomma bättre *samverkan och helhetssyn* mellan de organ som arbetar med bl.a. sysselsättningsfrämjande åtgärder på olika nivåer. Via de regionala tillväxtavtalen skall näringslivsfrämjande åtgärder inom olika politikområden samordnas och utvecklas. Utgångspunkterna skall vara de nationella målen för olika politikområden, exempelvis sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitik, näringspolitik, utbildningspolitik etc.

På motsvarande sätt syftar båda avtalsformerna till *fokusering och prioritering* av insatserna. Ett avtal bygger på att gemensamma prioriteringar formuleras. Dessa skall bygga på noggranna lokala (regionala) analyser av förutsättningarna. Avtalen skall vidare ha en tydlig inriktning på *långsiktighet*. De lokala utvecklingsavtalen omfattar tre år eller mer. De regionala tillväxtavtalen är treåriga. Processen är enligt Näringsdepartementets informationsmaterial om de sistnämnda avtalen framåtblickande och innebär att arbetsmetoden successivt utvecklas.

I samband med behandlingen av förslaget om regionala tillväxtavtal beto- nade utskottet att själva processen när avtalet utarbetas kan ha stor betydelse för den regionala tillväxten. Den kan leda till att nya kontaktytor växer fram samt stimulera nyföretagande och tillkomsten av nya arbetstillfällen. Det finns i detta sammanhang anledning att påpeka att den fas då lokala utvecklingsavtal utarbetas på motsvarande sätt kan stimulera bättre samarbete mellan olika involverade aktörer och därigenom bidra till måluppfyllelse när det gäller storstadspolitiken.

När det gäller krav på finansiell motprestation från kommunernas sida som tas upp i motion A1 anser utskottet att det är fullt rimligt att, som propositionen anger, staten ställer upp krav på betydande motprestationer från kommunernas sida för att de skall få del av det statliga stödet. Avsikten är ju att de lokala utvecklingsavtalen skall stimulera en långsiktig utvecklingsprocess. Med tanke på att staten endast avser att bidra med medel under de tre första åren är det, om insatserna skall kunna bli långsiktiga, angeläget att kommunerna fördelar reguljära resurser till de utsatta stadsdelarna. Utskottet gör mot denna bakgrund samma bedömning som propositionen, nämligen att det statliga stödet till det lokala utvecklingsarbetet bör motsvaras av en minst likvärdig kommunal motprestation. Det är dock inte lämpligt att i förväg ange någon procentsats för hur stor grad av egen finansiering som kommunerna måste bidra med. Detta får avgöras i samband med att de lokala utvecklingsavtalen utarbetas.

Som utskottet redovisat ovan utarbetas för närvarande regionala tillväxtavtal i samverkan mellan en rad olika organ. Detta sker över hela landet. I detta arbete finns det enligt utskottets synsätt möjligheter att tillgodose de önskemål som framförs i motion 1997/98:A65 (mp).

Med anledning av Folkpartiets krav i motion Sf634 på att alla kommuner skall kunna ansöka om att få dispens från regelverk finns det anledning att erinra om vad utskottet anfört i avsnitt 2.2 om att Storstadsdelegationen skall ha möjlighet att föreslå bl.a. regelförändringar. Utskottet ställer sig oförstående till påståendet i motion 1997/98:A64 (fp) om att "endast 90 miljoner kronor är tillgängliga för lokalt inflytande".

Arbetsmarknadsutskottet avstyrker motionerna A1 yrkande 12 (v), Sf634 yrkande 13 (fp), 1997/98:A64 yrkande 13 (fp), N329 yrkandena 6 och 7 (m) och 1997/98:A65 yrkande 3 (mp) i den mån de inte kan anses tillgodosedda med vad utskottet anfört.

5 Arbetslinjen i storstaden

5.1 Utvecklingsprogram för arbetslösa och mångfaldsfrågor

Propositionen

Mångfalden i samhället bör återspeglas i samhällets institutioner. Detta är i grunden en demokratifråga. En grundläggande tanke i integrationspolitiken är att kvinnor och män med olika etnisk bakgrund behövs i såväl näringsliv som offentlig förvaltning i syfte att höja kvaliteten i verksamheten och stärka det svenska näringslivets konkurrenskraft. Statsförvaltningen och den offentliga sektorn måste gå i bräschen för en sådan utveckling. Om den offentliga

sektorn skall avspegla den arbetsföra befolkningens etniska sammansättning bör målsättningen vara att fördubbla andelen utrikes födda i statlig tjänst som i dag utgör sex procent av de anställda.

Ett av de viktigaste målen för storstadspolitiken är att höja sysselsättningsgraden i de utsatta bostadsområden. Sysselsättningsgraden uppgår i allmänhet endast till mellan 30 och 40 procent i de utsatta bostadsområdena vilket är ungefär hälften av riksgenomsnittet.

Bland de arbetslösa finns en grupp invandrare som enligt arbetsförmedlingens bedömning har för dåliga kunskaper i svenska för att stå till arbetsmarknadens förfogande. Där finns också relativt många långtidssjukskrivna personer som ofta har en komplex problembild och som under långa perioder har befunnit sig i en rundgång mellan olika rehabiliteringsåtgärder. Vidare finns en relativt stor grupp kvinnor som av kulturella och andra orsaker inte har gått ut på arbetsmarknaden.

Personer som stängs ute från arbetsmarknaden under långa perioder löper större hälsorisker än många andra grupper, får sämre inkomstutveckling, förlorar kompetens och riskerar därför att permanent slås ut från arbetsmarknaden. Många av dem blir inlåsta i arbetslöshet och bidragsberoende. Det behövs därför särskilda insatser för de personer som inte omedelbart kan komma i fråga för lediga arbeten, eller som har särskilda svårigheter att få och behålla ett arbete. De skall erbjudas åtgärder som kan öka möjligheterna att komma in på den reguljära arbetsmarknaden.

Propositionen drar slutsatsen att delaktigheten i samhällslivet och förutsättningarna för ett gott liv i ekonomiskt, socialt och kulturellt hänseende i stor utsträckning hänger samman med deltagande i arbetslivet och egen försörjning. Detta är avgörande för den fortsatta samhällsutvecklingen.

Storstadspolitiken bör enligt propositionen bidra till att minska socialbidragsberoendet. Beroendet av försörjningsstöd är nära kopplat till utanförskap från arbetsmarknaden.

Särskilt i storstadsregionernas utsatta stadsdelar finns således ett stort behov av att koppla samman passivt försörjningsstöd och aktiva insatser för att främja social integration och framtida förvärvsverksamhet. För att stärka de initiativ i denna riktning som tagits på många håll anser regeringen att kommuner som omfattas av lokala utvecklingsavtal bör kunna sluta avtal med länsarbetsnämnd och länets försäkringskassa om *lokal samverkan med utvecklingsprogram för arbetslösa i utsatta stadsdelar*. I propositionen sägs vidare att det är mycket angeläget att knyta representanter från näringslivet till denna verksamhet. Syftet med den skall ju vara att öka möjligheterna till arbete och då behövs företagskontakter.

Avtalen bör reglera samverkansformer, mål, målgrupp, redovisning och uppföljning. De bör vidare precisera vilka åtaganden som staten gör för de statliga myndigheternas räkning, liksom vilka åtaganden de berörda kommunerna samt försäkringskassan gör. Genom avtalen skall det bli möjligt att sammanlänka åtgärder inom de olika områdena till ett för individen meningsfullt utvecklingsprogram. Olika avtalslösningar skall kunna väljas för olika områden beroende på förutsättningar och behov. De åtgärder som vidtas inom ramen för individuella utvecklingsprogram skall i huvudsak finansieras genom ordinarie anslag hos de olika samverkande myndigheterna. Utgångs-

punkten är att de åtgärdsmedel som i dag satsas i den berörda stadsdelen bör användas inom det lokala utvecklingsprogrammet. Länsarbetsnämnden kan delegera uppgiften att sluta avtal till den lokala arbetsförmedlingsnämnden.

Motioner

Som framgått av avsnitt 2.1 avvisar *Moderaterna* i motion A216 regeringens förslag om inriktning av storstadspolitiken och förespråkar i stället generella åtgärder på en rad områden. Reformen behövs inom bl.a. arbetsmarknadspolitiken. Arbetsmarknadslagarna behöver moderniseras och arbetsmarknadspolitiken renodlas.

Som också framgått av avsnitt 2.1 ställer sig *Kristdemokraterna* i motion 1997/98:A66 kritiska till propositionens förslag om inriktning av storstadspolitiken och förordar andra och mer generella insatser.

Vänsterpartiet knyter i motion A1 yrkandena 7 och 14 an till proposition 1997/98:177 Ny lag om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet. Motionen uttrycker tillfredsställelse över att lagförslaget lagts fram. Men, konstaterar Vänsterpartiet, lagar i all ära, den allt överskuggande uppgiften måste vara att ändra attityderna i vardagen. Tvärkulturell kompetens behövs hos dem som anordnar utbildning och svarar för rekrytering. Mentorsprogram bör kunna erbjudas utbildade icke-europeiska ungdomar som arbetsmarknadsåtgärd under begränsad tid. Mångfaldsplaner skall upprättas på varje arbetsplats för att främja blandning av åldrar och kulturer. Sådana planer bör kombineras med Vänsterpartiets tidigare förslag om avtalade praktikplatser där företagen bär det finansiella ansvaret för sin framtida rekrytering. Den offentliga sektorn måste vara en förebild genom att rekrytera människor i de utsatta stadsdelarna. Det är enligt motionen utmärkt att regeringen lyfter fram frågan om en sammanhållen strategi för att komma åt den höga arbetslösheten i de utsatta stadsdelarna. Det är därvid av stor vikt att besluten inte fattas över de berörda individernas huvuden.

Utskottets ställningstagande

Arbetsmarknadsutskottet vill inledningsvis uttrycka sin tillfredsställelse med att förslaget om utvecklingsprogram för arbetslösa lagts fram. Som framgått ovan skall det genom avtalen om lokal samverkan med utvecklingsprogram för arbetslösa bli möjligt att sammanlänka åtgärder inom olika aktörers ansvarsområden till ett individuellt utvecklingsprogram. Ett sådant program bör exempelvis kunna innehålla en kombination av olika åtgärder som svenskundervisning integrerat med arbetsplatspraktik, arbetsträning, arbetsmarknadsutbildning och anställningsstöd. Den enskilde skall löpande prövas mot den reguljära arbetsmarknaden. Utskottet instämmer i uppfattningen i motion A1 (v) att det är av stor vikt att ett individuellt utvecklingsprogram utarbetas i nära dialog med den berörda individen. Utskottet vill i detta sammanhang starkt betona vikten av att utvecklingsprogram tas fram som kan underlätta för invandrarkvinnor att få fotfäste på arbetsmarknaden.

Motion A1 tar också upp mångfaldsfrågor. I proposition 1997/98:177 Ny lag om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet föreslås att lagen skall innefatta en skyldighet för arbetsgivare att vidta aktiva åtgärder för att främja etnisk mångfald i arbetslivet. Skyldigheten omfattar arbetsförhållanden och rekrytering. Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) föreslås kunna göra en framställan till Nämnden mot diskriminering med begäran om att en arbetsgivare skall föreläggas vid vite att vidta aktiva åtgärder. Avsikten är att propositionen skall behandlas av arbetsmarknadsutskottet våren 1999 varefter riksdagen skall fatta beslut i frågan.

Regeringen har i oktober 1998 uppdragit åt DO att utforma råd för målinriktat arbete för att främja etnisk mångfald i arbetslivet. Uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 1 mars 1999.

I budgetpropositionens avsnitt om styrning av statlig verksamhet redovisas åtgärder för etnisk och kulturell mångfald i statsförvaltningen. Där anges bl.a. att regeringen under det senaste året har vidtagit en rad åtgärder med detta syfte. Bland annat har en serie seminarier för generaldirektörer, personalchefer och fackliga företrädare inom statsförvaltningen genomförts för att uppmärksamma mångfaldens demokratiska och samhällsekonomiska fördelar och diskutera hur man kan arbeta med dessa frågor hos myndigheterna. Avsikten är att fortsätta med aktiviteter av detta slag under år 1999. Budgetpropositionen anger vidare att utvecklingen av den etniska mångfalden i statsförvaltningen kommer att följas upp löpande under de närmaste åren. Bland annat övervägs att begära redovisningar av vidtagna åtgärder och deras resultat vad gäller myndigheternas arbete för att främja etnisk mångfald.

Arbetsmarknadsutskottet delar Vänsterpartiets uppfattning i motion A1 att attityderna i vardagen är av helt avgörande betydelse för möjligheterna till integration i arbetsliv och samhällsliv. Utskottet anser att frågor om mångfaldsplaner o.d. bör övervägas i anslutning till behandlingen av proposition 177. Med det anförda avstyrker utskottet motion A1 yrkandena 7 och 14 (v).

5.2 Medborgarkontor

Propositionen

Det bör ingå i de lokala utvecklingsavtalen att medborgarna i de utsatta stadsdelarna skall få tillgång till gemensamma medborgarkontor med såväl statliga som kommunala myndigheter.

Motion

Folkpartiet anser i kommittémotion 1997/98:A64 yrkande 15 att s.k. medborgarkontrakt bör införas i storstadskommunerna. Medborgarkontraktet är ett sätt för förtroendevalda och anställda i kommunen att möta medborgarna. Kontraktet innebär dels att varje medborgare skall veta vilka rättigheter och skyldigheter man har inom välfärdspolitiken, dels att man skall veta var man kan få frågor besvarade, få saker utträttade och vart man skall vända sig för

att klaga. Folkpartiet ser vidare positivt på att invånarna i utsatta förorter skall få tillgång till medborgarkontor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser positivt på att medborgarna i de utsatta bostadsområdena skall erbjudas samlad kommunal information men också enklare ärendehantering inom ramen för medborgarkontor. Också Folkpartiet är i motion 1997/98:A64 positivt till detta. Genom inrättandet av medborgarkontor blir det möjligt för statliga och kommunala myndigheter att nå ut med samhällsinformation som är anpassad till mottagarnas särskilda behov och förutsättningar. Som propositionen framhåller bör medborgarkontoren kunna fungera som kontaktpunkt och spela en viktig roll för utvecklingen av den lokala demokratin.

I motion 1997/98:A64 (fp) framförs som nämnts förslag om att medborgarkontrakt bör införas. Förslag med denna innebörd behandlades senast av konstitutionsutskottet i betänkande 1997/98:KU21. Utskottet anförde där att idén med medborgarkontrakt, som utvecklats i Storbritannien under benämningen Citizen's Charter, inte vunnit insteg i Sverige. En anledning till detta kan enligt konstitutionsutskottet vara att Sverige i jämförelse med Storbritannien har en mer utvecklad lokal självstyrelse. Därav följer uppfattningen att ansvaret för dålig eller utebliven service främst bör utkrävas på politisk väg. Under senare år har inom sjukvården utvecklats olika s.k. vårdgarantier, dvs. rätt till viss service inom en viss tid, vilka enligt konstitutionsutskottet har vissa likheter med Citizen's Charter-systemet. Senare års kommunallagstiftning har också öppnat nya möjligheter till direkt medborgar- och klientinflytande på driften av t.ex. daghem, skolor och vårdinrättningar. Andra reformer, t.ex. inrättandet av kommun- och stadsdelsnämnder, är ägnade att minska avståndet mellan kommunmedlemmarna och de styrande respektive dem som tillhandahåller kommunal service av olika slag. Konstitutionsutskottet avslag mot denna bakgrund motionsförslag om medborgarkontrakt. Arbetsmarknadsutskottet som instämmer i konstitutionsutskottets ställningstagande avstyrker motion 1997/98:A64 yrkande 15 (fp).

5.3 Översyn av socialbidrag

Propositionen

Frågan om socialtjänstens finansiering kommer att utredas av den särskilde utredare som har fått i uppdrag att se över vissa frågor som gäller socialtjänstlagen (1980:620) och socialtjänstens uppgifter (dir. 1997:109) bl.a. mot bakgrund av att socialbidraget för vissa grupper har kommit att fungera som ett permanent försörjningsstöd.

Motioner

Vänsterpartiet anser i motion A1 yrkandena 15 och 16 att kostnaden för socialbidragen på sikt bör delas mellan staten och kommunerna. Förändring-

en skall vara kostnadsneutral. Många äldre invandrare som beviljats uppehållstillstånd av humanitära skäl uppbär inte folkpension utan lever på socialbidrag. En lösning på detta kan vara att folkpension införs för den aktuella gruppen.

Folkpartiet uttrycker i motion 1997/98:A64 yrkandena 16 och 17 uppfattningen att finansieringen av socialbidragen borde delas lika mellan stat och kommun. Med en sådan gemensam finansiering skulle inte någon part tjäna på att försöka skjuta över kostnaderna till andra system. Skatter, bidrag och avgifter är i dag utformade så att det för många människor uppstår alltför stora tröskeleffekter när de vill ta sig in på arbetsmarknaden. Detta gäller framför allt socialbidragen. Skatte- och bidragssystemen måste utformas så att marginal- och tröskeleffekterna minskar.

Utskottets ställningstagande

I motionerna A1 (v) och 1997/98:A64 (fp) lämnas förslag om fördelning av kostnader respektive finansiering av socialbidragen. Som framgår av propositionen pågår en översyn av vissa frågor rörande socialtjänstlagen och socialtjänstens uppgifter (dir. 1997:109). Eventuella behov av att förändra principerna för socialtjänstens finansiering skall enligt direktiven analyseras utifrån behovet av att få till stånd mer långsiktig stabilitet i resurserna på socialtjänstens alla omsorgsområden. Utredaren skall överväga hur en balans kan uppnås mellan den ambitionsnivå som socialtjänstlagen anger och kommunsektorns ekonomiska resurser. Utredningsarbetet skall vara avslutat senast den 31 mars 1999.

När det gäller marginal- och tröskeleffekter vill utskottet hänvisa till det utredningsarbete som för närvarande pågår i en arbetsgrupp i regeringskansliet som har till uppgift att belysa frågan om indexering av dagpenningnivåerna i arbetslöshetsförsäkringen, m.m. (dnr. A97/1987/A). Arbetsgruppen skall bl.a. redovisa alla de andra bidrag vars nivåer för närvarande är kopplade till nivåerna i arbetslöshetsersättningarna. Arbetsgruppen skall pröva om dessa kopplingar bör finnas kvar eller om bidragsnivåerna bör bestämmas helt oberoende av arbetslöshetsersättningarna. I årets finansplan (prop. 1998/99:1) sägs vidare att marginaleffekterna bör minskas för den som går från arbetslöshet till arbete. Arbetsmarknadspolitikens omställning från höga volymer i åtgärder till en tillväxtfrämjande inriktning måste ytterligare påskyndas, enligt finansplanen.

Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motionerna A1 yrkandena 15 och 16 (v) och 1997/98:A64 yrkandena 16 och 17 (fp).

6 Uppväxtvillkor och utbildning

6.1 Deltidsförskola och skola

Propositionen

Inom ramen för de lokala utvecklingsavtalen bör 150 miljoner kronor per år fördelas under perioden 1999–2001 för att underlätta för kommunen att

erbjuda förskola från tre års ålder till barn i storstädernas utsatta bostadsområden. Syftet är att förbättra barns integrationsmöjligheter i samhället. Förskolans omfattning och inriktning fastställs i de lokala utvecklingsavtalen.

För vart och ett av åren 1999, 2000 och 2001 bör 50 miljoner kronor anvisas för särskilda insatser för språkutveckling i utsatta storstadsområden. Medlen skall fördelas i de lokala utvecklingsavtal som skall tecknas med storstadskommunerna.

Motioner

Som framgått av avsnitt 2.1 avvisar *Moderaterna* i motion A216 regeringens förslag om inriktning av storstadspolitiken och förespråkar i stället generella åtgärder på en rad områden. I storstädernas s.k. problemområden är en bra skolutbildning enligt *Moderaterna* den enskilt mest väsentliga insatsen för att undvika att en tredje generation arbetslösa växer upp. Ett fritt val av skola är enligt *Moderaterna* en förutsättning för social rörlighet och integration. Med det fria skolvalet stimuleras mångfald i utbildningen och höjd kvalitet. Genom att införa en nationell skolpeng garanteras valfriheten för alla elever och föräldrar oavsett i vilken kommun eller i vilket bostadsområde de bor. *Moderaterna* betonar också det fria skolvalet på gymnasienivå.

Som också framgått av avsnitt 2.1 ställer sig *Kristdemokraterna* i motion 1997/98:A66 kritiska till propositionens förslag om inriktning av storstadspolitiken och förordar andra och mer generella insatser.

Vänsterpartiet ser i motion A1 yrkande 17 positivt på regeringens förslag om förskola från tre års ålder för barn i storstädernas utsatta områden. Partiet anser dock att man måste lösa frågan om möjligheter för barn till arbetslösa att få delta i förskolan.

Centerpartiet betonar i motion Bo507 yrkande 17 att det måste läggas stor vikt vid att höja utbildningsnivån och förbättra svenskundervisningen i invandratäta områden. De s.k. språkförskolorna bör vidareutvecklas och få ytterligare resurser. De medel som avsatts bör i första hand gå till samverkansprojekt mellan ideella organisationer och kommuner för att stimulera framväxten av alternativa förskolor och daghem, exempelvis föräldradrivna kooperativ.

Folkpartiet poängterar i kommittémotion 1997/98:A64 yrkandena 18, 21 och 22 att friskolor och rätten att fritt välja såväl skola som förskola är självklara sätt att ge individen makt och inflytande över sin vardag. Alla barn måste erbjudas allmän förskola, inte bara de som bor i socialt utsatta stadsdelar. De lärare som väljer att fortsätta arbeta i socialt utsatta områden bör premieras av kommunerna. Särskilda satsningar på profilering och kvalitet borde göras i grund- och gymnasieskolor i utsatta bostadsområden efter amerikansk förebild med s.k. magnetskolor. Språkets ställning måste stärkas i skolan. Hemspråket bör göras till tillval i skolan och invandrarorganisationerna borde engageras i hemspråksundervisningen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är positivt till att medel anvisas för att underlätta för kommunen att erbjuda förskola från tre års ålder till barn i storstädernas utsatta bostadsområden och för särskilda insatser för språkutveckling i skolan. Det är angeläget att barn i storstädernas utsatta områden får tillgång till förskolans pedagogiska verksamhet och stöd i sin språkutveckling.

Frågan om rätten till barnomsorg för barn till arbetslösa föräldrar har behandlats av utbildningsutskottet i betänkande 1997/98:UbU5. Utskottet konstaterade där att ett av huvudskälen till att bestämmelserna om barnomsorgen förts över från socialtjänstlagen till skollagen var behovet av att stärka förskolans pedagogiska roll för att ge en god grund för det fortsatta lärandet. Utskottet betonade att barnomsorgen fyller såväl föräldrars som barns behov och fann det oroande att rätten till barnomsorg urholkats när det gäller t.ex. barn till arbetslösa. Utskottet var inte berett att förorda en ändring av gällande bestämmelser, men utgick från att kommunerna tar sitt ansvar och att Skolverket noga följer utvecklingen.

Regeringen har i budgetpropositionen för 1999 hänvisat till sin inställning i proposition 1997/98:93 vilken låg till grund för införandet av en läroplan för grundskolan. Regeringen såg med oro på att barn till arbetslösa utestängs från förskolan och såg också allvarligt på att vissa grupper av barn, för vilka förskolan skulle kunna vara ett stort stöd, riskerar att inte alls få del av den. Regeringen framförde att förskolan borde kunna erbjudas alla barn, men att det för att bibehålla en god kvalitet krävdes ökade resurser att införa en allmän förskola.

I ovan nämnda betänkande från utbildningsutskottet behandlades också förskoleverksamhet i enskild regi. Det framhölls i betänkandet att enskild barnomsorg kan berika barnomsorgen och bidra till en positiv utveckling. Utskottet fann emellertid ingen anledning att ändra de nuvarande reglerna som innebär att kommunerna efter egen bedömning kan lämna bidrag till enskild verksamhet inom barnomsorgsområdet. Arbetsmarknadsutskottet delar den uppfattning som utbildningsutskottet gav uttryck för.

Utskottet avstyrker mot denna bakgrund motionerna A1 yrkande 17 (v), Bo507 yrkande 17 (c) samt 1997/98:A64 yrkandena 18-22 (fp).

6.2 Vuxenutbildning

Propositionen

För vart och ett av åren 1999, 2000 och 2001 bör 20 miljoner kronor fördelas för särskilda insatser för arbetslösa invandrare och sfi-studerande (svenska för invandrare). Medlen bör främst användas till extra personalresurser i kommunerna i samband med anskaffning av praktikplatser. Medlen bör i huvudsak användas inom ramen för utvecklingsavtalen men även andra kommuner kan komma att tilldelas medel. När medlen fördelas bör man beakta andelen arbetslösa invandrare inom kommunen.

Regeringen avser att tillsätta en arbetsgrupp bestående av representanter för Utbildnings-, Arbetsmarknads- och Inrikesdepartementen för att följa utvecklingen för invandrare i Kunskapslyftet.

För att stimulera rekrytering av lågutbildade vuxna i storstäderna till Kungskapslyftet bör 5 miljoner kronor avsättas år 1999. Regeringen avser att tillsätta en arbetsgrupp med representanter från berörda kommuner för att driva utvecklingsarbetet.

Det nationella centrumet för svenska som andraspråk och sfi vid Lärarhögskolan i Stockholm har fått i uppdrag att i samverkan med Svenska Kommunförbundet utveckla IT-baserade läromedel för svenska som andraspråk och för sfi. För budgetåret 1999 bör 1,5 miljoner kronor avsättas för ändamålet.

Motion

Folkpartiet anser i kommittémotion 1997/98:A64 yrkande 25 att det är angeläget att kvaliteten i Kungskapslyftet garanteras så att deltagarna lättare får arbete.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser positivt på att ytterligare medel tillförs för att stimulera rekryteringen av lågutbildade vuxna i storstäderna till Kungskapslyftet. Likaså ser utskottet positivt på att en arbetsgrupp tillsätts för att följa utvecklingen för invandrare i Kungskapslyftet. Kungskapslyftskommittén (dir. 1996:71) har ett uppdrag att följa utformningen av Kungskapslyftet och har också ansvar för att fristående nationella utvärderingar genomförs. Kommittén skall göra årliga avrapporteringar för att möjliggöra en successiv reformering av vuxenutbildningen. Regeringen konstaterar i budgetpropositionen för 1999 att redovisningen av genomförda utbildningar visar att omfattande insatser har gjorts för att bredda och förnya utbildningsutbudet, öka satsningen på yrkesutbildningar samt för att utveckla samarbetet med företag och arbetsförmedlingar. Regeringen avser att under våren 1999 i en utvecklingsplan presentera riktlinjer för den fortsatta reformeringen av Kungskapslyftet.

Utskottet anser att kvalitetsfrågorna inom Kungskapslyftet är tillräckligt uppmärksammade och avstyrker motion 1997/98:A64 yrkande 25 (fp).

6.3 Kultur-, idrotts- och fritidsverksamhet

Propositionen

I syfte att förbättra barns och ungdomars uppväxtvillkor i de utsatta stadsdelarna och stimulera deras utveckling avsätts 10 miljoner kronor till idrotts- och fritidsverksamhet och 10 miljoner kronor till kulturverksamhet under åren 1999–2001. Fördelningen av medel skall ske i de lokala utvecklingsavtalen.

Motioner

Vänsterpartiet påminner i motion A1 yrkande 18 om att ett världskulturmuseum skall uppföras i Göteborg och menar att det är av stor vikt att mångkul-

turella mötesplatser etableras i övriga storstadsregioner och andra städer med många etniska grupper.

Centerpartiet poängterar i kommittémotion Bo507 yrkandena 20 och 21 betydelsen av mötesplatser. Den kulturinstitution som de flesta möter, biblioteken, måste finnas kvar även i förorts- och bostadsområdena. Även de ideellt drivna samlingslokalerna har stor betydelse som mötesplatser. Staten måste slå vakt om dessa och medborgarna bör ytterligare stimuleras till att själva ta över och driva samlingslokaler.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i vikten av att mångkulturella mötesplatser etableras i storstadsregioner och andra städer med många etniska grupper. I propositionen ges exempel på insatser som gjorts inom kulturområdet för att stärka utvecklingen i hela landet. En kommitté har tillsatts under år 1998 med uppgift att bedriva en initiativtagande och samordnande försöksverksamhet, benämnd Forum för världskultur (dir. 1998:14). Syftet är att främja den konstnärliga och kulturella mångfalden i Sverige genom att ge plats för kulturyttringar från länder och miljöer, vilkas kultur vanligen inte görs tillgänglig genom etablerade kommersiella eller institutionella kanaler.

Även bibliotek och samlingslokaler är viktiga mötesplatser, framför allt i utsatta bostadsområden. Ansvaret för dessa frågor ligger dock i första hand på kommunerna och kan bäst tillgodoses med beaktande av de behov och förutsättningar som finns i lokalsamhället.

Utskottet avstyrker mot denna bakgrund motionerna A1 yrkande 18 (v) samt Bo 507 yrkandena 20 och 21 (c).

7 Regional planering, boende och folkhälsa

Propositionen

Två av de *mål* som regeringen har formulerat för storstadspolitiken (se betänkandets avsnitt 2.1) avser boendemiljön och folkhälsan i de utsatta storstadsområdena:

- alla stadsdelar i storstäderna skall uppfattas som attraktiva och trygga av sina invånare och utgöra goda och hälsosamma livsmiljöer
- folkhälsan, både i form av ohälsotal och självupplevd hälsa, skall förbättras

Enligt propositionen måste insatser för att nå dessa mål framför allt beslutas lokalt i samverkan mellan de boende och mellan de olika kommunala och statliga myndigheter som verkar i området. Därför bör de lokala utvecklingsavtalen innehålla lokalt framtagna, konkreta effektmål under dessa båda rubriker/mål. De lokala åtgärdsplanerna skall därefter utformas för att målen skall kunna nås.

Bostadsförvaltningen i de utsatta stadsdelarna bör enligt regeringen kunna utvecklas genom en decentralisering av de kommunala bostadsföretagens förvaltningsorganisation och ett utökat brukarinflytande.

Enligt propositionen finns betydande behov av investeringar i såväl yttre miljö som i byggnaderna i de utsatta bostadsområdena. Ansvar för att de nödvändiga investeringarna kommer till stånd ligger på kommunerna och fastighetsägarna. Investeringarna bör planeras och genomföras i nära samråd med de boende.

Storstadsområdenas *kulturmiljövården* bör säkerställas genom särskilda insatser. Storstädernas arkitektoniska kvaliteter och det offentliga rummets utformning bör lyftas fram i en särskild kampanj som avslutas med ett arkitekturår 2001. För kampanjens uppläggning ansvarar Arkitekturmuseet i samråd med Storstadsdelegationen och Boverket. Under en treårsperiod 1999–2001 bör dels Riksantikvarieämbetets anslag för kulturmiljövård förstärkas med 8 miljoner kronor per år, dels Arkitekturmuseet tillföras 2 miljoner kronor per år.

När det gäller *folkhälsan* anser regeringen att en av de viktigaste insatserna är att lokalt få till stånd samverkan mellan olika aktörer så att problemen kan förebyggas tidigt och med gemensamma krafter. Inom ramen för de lokala utvecklingsavtalen bör lokala folkhälsoråd kunna inrättas. Folkhälsoråden bör formulera lokala mål för folkhälsoarbetet och utveckla samarbetsformer mellan exempelvis mödra-, barn- och skolhälsovården, allmänläkare och distriktssköterskor samt öka samarbetet mellan olika kommunala nämnder och stadsdelsnämnder, primärvård, försäkringskassa, arbetsförmedling och övriga lokala resurser.

I fråga om den *regionala planeringen* inom storstadsregionerna anser regeringen att denna bör utvecklas och stärkas. Storstadsdelegationen bör verka för en sådan utveckling. Ansvar bör dock i första hand ligga på de berörda kommunerna samt på landstingen, länsstyrelserna och de regionala självstyrelseorganen.

Etablering av externa köpcentrum bör övervägas i ett regionalt perspektiv. Regeringen följer det arbete som för närvarande bedrivs och där Boverket kartlägger utvecklingen i Sverige av externa köpcentrum och deras konsekvenser. Vidare utarbetar Regionförbundet Skåne ett principiellt ställningstagande till hur etablering av externa köpcentrum kan förenas med en hållbar utveckling.

En aktiv bostadspolitik är en viktig förutsättning för att regeringens storstadspolitiska mål skall kunna nås. I den bostadspolitiska propositionen läggs grunden för den statliga bostadspolitiken framöver. Kommunernas och de kommunala bostadsbolagens insatser är viktiga för att främja den sociala, ekonomiska och etniska integrationen.

Motioner

Som framgått av avsnitt 2.1 avvisar *Moderaterna* i motion A216 regeringens förslag om inriktning av storstadspolitiken och förespråkar i stället generella åtgärder på en rad områden, däribland bostadspolitik och brottsbekämpning. Den politiska styrningen, kontrollen och detaljregleringen av bostadssektorn måste minska. De boendes och bostadssökandes önskemål måste sättas i centrum. Bostadsområdena måste få en allsidig blandning av olika fastighetsägare och olika upplåtelseformer.

Som också framgått av avsnitt 2.1 ställer sig *Kristdemokraterna* i motion 1997/98:A66 kritiska till propositionens förslag om inriktning av storstadspolitiken och förordar andra och mer generella insatser.

Vänsterpartiet utvecklar i motion A1 yrkandena 5 och 6 sin syn på behovet av en aktiv bostadspolitik. Kommunerna bör ta ett större ansvar för de utsatta hushållen, lättnader bör införas för hyresgästerna när hyreskontrakt sägs upp, reglerna i samband med ansökan om bostad bör bli tydligare och utformas så att de inte leder till ökad segregation eller diskriminering, kraven på kommunal bostadsförmedling bör skärpas genom att lagstiftningen om bostadsanvisning i kommunala och privata fastigheter återinförs. Alla medborgare bör ha möjlighet till inflytande över förvaltning och skötsel av det egna bostadsområdet, oavsett vilken upplåtelseform de bor i. Variationen av upplåtelseformer och bostadstyper bör öka inom de utsatta områdena. Miljonprogramsområdena bör göras om till miljöprogramsområden. Förändringar i ekologisk riktning måste ske tillsammans med invånarna där. *Vänsterpartiet* vill i sammanhanget pröva att ge högre stöd än de 30 procent som nu kan utgå för investeringskostnader i de utsatta stadsdelarna. I fråga om regional planering pekar *Vänsterpartiet* på problemen med allt sämre service i bostadsområdena. För att komma till rätta med dessa problem anser partiet att en utredare bör få till uppgift att se över plan- och bygglagen och överväga om den behöver skärpas.

Centerpartiet menar i kommittémotion Bo507 yrkandena 7, 19, 22 och 23 att samhällsplaneringen i högre grad måste inriktas på att skapa närhet mellan arbetsplats, bostad och service så att transportbehoven minskar. Kollektivtrafiken måste utvecklas och förbättras. Därvid skall hänsyn tas till kvinnors behov. Ambitionen måste vara att man skall kunna ha god livskvalitet även om man inte har bil. Den offentliga servicen har försämrats i många förorter bl.a. genom nedläggning av postkontor och apotek. Det är bra att medborgarkontor skall inrättas i utsatta bostadsområden eftersom dessa till viss del kan innebära förbättrad service. *Centerpartiet* anser att minskad service från statliga företag och myndigheter måste studeras ur ett samhällsekonomiskt perspektiv och ur medborgarnas synvinkel. När det gäller förebyggande arbete med folkhälsofrågor anser *Centerpartiet* att kommuner, landsting och staten bör samverka med andra parter. Betydelsen av närhet till vårdinstitutioner av olika slag betonas.

Folkpartiet förespråkar i kommittémotion 1997/98:A64 yrkandena 7, 9, 23 och 24 en social dimension i bostadsplaneringen. När man projekterar bostadsområden och planerar större renoveringar bör man blanda egnahem samt bostads- och hyresrätter i olika storlekar. Beslut bör fattas om att avsluta den miljardsatsning för nya ROT-projekt som går under beteckningen lokala investeringsprogram. När det gäller situationen för bostadslösa anser *Folkpartiet* att kommunerna bör anordna mellanboendeformer för de psykiskt sjuka som skrivs ut från psykiatri och som inte klarar eget boende. Socialtjänsten bör vara skyldig att stödja de enskilda frivilligorganisationer, exempelvis Frälsningsarmén och Stadsmissionen, som gör stora insatser för bostadslösa. Detta bör komma till uttryck i socialtjänstlagstiftningen. När det

gäller regional planering anser Folkpartiet att en friare etablering av livsmedelsbutiker leder till breddat utbud och prispress, vilket är särskilt viktigt för personer med svag ekonomi.

Behovet av offentlig service tas upp av *Anders Ygeman (s)* i motion A290. Tillgången till sådan service har stor betydelse när det gäller att bryta segregation. Det finns goda möjligheter att klara lokal service såväl i storstaden som på landsbygden om man använder IT samt tillämpar ett större mått av samordning och flexibilitet. Det statliga ansvarstagandet måste preciseras.

Barbro Johansson m.fl. (mp) är i motion 1997/98:A65 yrkandena 1 och 2 positiva till satsningar på närpolisen men anser att dessa inte endast skall koncentreras till storstäderna utan bör komma hela landet till godo. Motionärerna tillstyrker att 10 miljoner kronor avsätts vart och ett av åren 1999–2001 i syfte att stärka kulturmiljövård och arkitektur i storstäderna. Det torde dock behövas väsentligt större ekonomiska insatser.

Utskottets ställningstagande

Regeringen har genom beslut den 25 juni 1998 tillsatt en bostadssocial beredning med parlamentarisk sammansättning (dir. 1998:56). Beredningen skall följa utvecklingen på det bostadssociala området och föreslå åtgärder för att stödja särskilt utsatta grupper på bostadsmarknaden, däribland hemlösa, psykiskt störda och ekonomiskt svaga hushåll. Beredningen skall vidare lämna förslag till åtgärder för den händelse att situationen på bostadsmarknaden utvecklas på ett sådant sätt att kommunerna inte genom samarbete med fastighetsägaren kan uppfylla sitt bostadssociala ansvar. Beredningen skall som underlag för sina bedömningar bl.a. göra en bostadssocial kartläggning av situationen på bostadsmarknaden. Den skall vara verksam till utgången av år 2000.

När det gäller förhållandena i utsatta bostadsområden skall beredningens arbete inriktas på frågor som är kopplade till utvecklingen av bostadsförvaltning och boendeinflytande. Beredningen skall ha nära samråd med den storstadsdelegation som regeringen avser att tillsätta (avsnitt 2.2 i betänkandet). I direktiven påpekas att de ändringar som i början av 1990-talet genomfördes av reglerna för den kommunala verksamheten inom bostadssektorn inte förändrade kommunernas grundläggande ansvar för bostadsförsörjningen på lokal nivå. Vidare påpekas att bostadsförvaltningen kan utvecklas genom att förvaltningsorganisationen decentraliseras och ett ökat utrymme skapas för brukarinflytande. Bostadsföretagen kan även, i samverkan med andra aktörer, på andra sätt främja en positiv utveckling av ett bostadsområde.

I motion 1997/98:A64 ställs som framgått krav på att statliga bidrag till lokala investeringsprogram som ökar den ekologiska hållbarheten skall avslutas. Här kan konstateras, vilket framgår av den gällande bidragsförordningen (SFS 1998:23), att ekologiskt motiverade insatser i utsatta bostadsområden skall prioriteras vid fördelningen av medel. Motsvarande förslag om avveckling behandlas för närvarande av bostadsutskottet i budgetberedningen. Även frågan om etablering av livsmedelsbutiker och köpcentrum

utanför stadskärnorna och de eventuella förändringar som kan erfordras i plan- och bygglagen omfattas av denna behandling.

Frågan om service från statliga företag och myndigheter har behandlats i utskottets betänkande 1997/98:AU11 med anledning av proposition 1997/98:62. Utskottet hade en positiv inställning till att en kontinuerlig uppföljning skall ske av hur förändringar i den statliga sektorn påverkar regional organisation och sysselsättning samt ansåg att en sådan uppföljning kommer att ge ett värdefullt underlag för åtgärder som syftar till helhetssyn i statlig verksamhet.

Situationen för hemlösa har uppmärksammats i budgetpropositionen för 1999. Regeringen vill i samarbete med ideella krafter, särskilt i storstäderna, satsa resurser och vidta åtgärder för att förbättra situationen för hemlösa. Ytterligare medel föreslås under en treårig försöksperiod till nyskapande projekt för de bostadslösa.

Mot denna bakgrund och mot bakgrund av att frågorna är uppmärksammade i andra sammanhang avstyrker utskottet motionerna A1 yrkandena 5 och 6 (v), Bo507 yrkandena 7, 19, 22 och 23 (c), 1997/98:A64 yrkandena 7, 9, 23 och 24 (fp), A290 (s) samt 1997/98:A65 yrkandena 1 och 2 (mp).

8 Levande demokrati

Propositionen

Det är viktigt att kommunerna fortsätter att utveckla nya former för den lokala demokratiska dialogen. Nya verksamhetsformer i kommundelsnämnder och ett ökat inslag av brukarinflytande är särskilt viktigt för att stimulera det demokratiska engagemanget i de utsatta områdena. Även medborgarkontor kan spela en viktig roll i utvecklingen av den lokala demokratin, liksom lokala IT-nätverk.

Det demokratiska engagemanget börjar oftast med de frågor som direkt berör den enskilde. Därför är det av särskilt stor vikt att kommunerna i de utsatta stadsdelarna fortsätter att driva på utvecklingen av brukarinflytande i olika former.

Folkrörelserna utgör en viktig resurs i arbetet med lokala utvecklingsavtal. De bör kunna spela en betydelsefull roll såväl när det gäller att utveckla nya idéer som att engagera nya grupper i arbetet.

Motioner

Vänsterpartiet förespråkar i motion A1 yrkande 19 kraftfulla förändringar i riktning mot ökad självförvaltning. Den demokratiska processen måste vidgas. Följande förslag bör övervägas i de utsatta stadsdelarna eftersom det är där som deltagandet i den demokratiska processen är som svagast:

- ökad möjlighet till självförvaltning i boendet
- förändring i lagstiftningen om självförvaltningsorgan i riktning mot vidgade rättigheter till självförvaltning
- medborgarberedningar
- ökade möjligheter till lokala folkomröstningar

Folkpartiet anser i kommittémotion 1997/98:A64 yrkandena 1 delvis och 14 att lokal mobilisering och den enskilda individen måste ses som en utvecklingspotential också i storstaden. Om grundläggande förändring och lokal utveckling skall kunna äga rum i de utsatta förortererna måste individer eller frivilligrupper ges betydande möjligheter till självbestämmande.

Utskottets ställningstagande

Det demokratiska engagemanget börjar, som framhålls av regeringen, oftast med de frågor som direkt berör den enskilde. Utskottet delar därför propositionens uppfattning att det är av särskilt stor vikt att kommunerna i de utsatta stadsdelarna fortsätter att driva på utvecklingen av brukarinflytande i olika former. Likaså bör en vidareutveckling ske av olika former för dialog mellan valda och väljare.

Av den redovisning som görs i propositionen framgår att demokratifrågorna har behandlats av flera statliga utredningar under senare år. Av särskilt intresse i detta sammanhang är enligt utskottets uppfattning den översikt som görs i propositionen av senare års kommunala demokratiformer och försöksverksamheter liksom av folkrörelsernas roll i storstäderna.

Utskottet har i avsnitt 5.2 behandlat inrättandet av medborgarkontor.

Mot bakgrund av vad som nu anförts och med hänsyn till att frågorna har uppmärksamats i en rad sammanhang avstyrker utskottet motionerna A1 yrkande 19 (v) och 1997/98:A64 yrkandena 1 delvis och 14 (fp).

9. Ekonomiska konsekvenser

9.1 Ekonomiska ramar för Storstadsdelegationen

Propositionen

I propositionen redovisas beräknade ekonomiska resurser för en treårssatsning med särskilt stöd till lokalt utvecklingsarbete i de utsatta bostadsområdena i storstäderna.

Nedanstående tabell visar budgeteffekter av förslagen. I propositionen anger regeringen att den avser att i budgetpropositionen för år 1999 föreslå att 480 miljoner kronor avsätts för år 1999, 480 miljoner kronor för år 2000 och 785 miljoner kronor för år 2001 för storstadssatsningen.

Tabell. Sammanställning av budgeteffekter. Miljoner kronor

	1999	2000	2001
<i>Inom ramen för lokala utvecklingsavtal</i>			
Stöd till utsatta bostadsområden	150	150	-
Utsatta storstadsområden	90	90	545
Språkförskola	150	150	150
Språkutveckling	50	50	50
Kultur och idrott	20	20	20
Integrerad praktik/svenskutbildning	20	20	20
Summa lokala utvecklingsavtal	480	480	785
<i>Övriga insatser</i>			
Kulturmiljövård	10	10	10
Rekrytering av lågutbildade	5	-	-
IT-baserade läromedel	1,5	-	-
Summa övriga insatser	16,5	10	10

Motion

I fråga om det statliga åtagandet för att motverka segregation i storstäderna anser *Vänsterpartiet* i motion A1 yrkande 13 att regeringens beräknade resurstilldelning för åren 1999–2001 är otillräcklig. Partiet hänvisar till sina förslag i den ekonomiska motionen med anledning av vårpropositionen 1998 om kraftfulla insatser och anser att detta bör ligga till grund till förslag från regeringen om resurser.

Utskottets ställningstagande

Vid en jämförelse mellan de budgeteffekter av storstadssatsningen som beräknades i proposition 165 och de förslag som återfinns i budgetpropositionen för år 1999 (prop. 1998/99:1) framgår att revideringar har gjorts. Det gäller framför allt en förskjutning i tid av treårssatsningen. Förslag om medelsberäkning för satsningen bör enligt utskottets uppfattning behandlas i anslutning till beredningen av budgetpropositionen. Utskottet anser därmed att motion A1 yrkande 13 (v) bör avslås.

9.2 Kommunal ekonomi

Propositionen

En utjämning av inkomster och kostnader mellan kommuner respektive landsting är av central betydelse för att ge alla kommuner och landsting ekonomiskt likvärdiga förutsättningar. Utan en sådan utjämning skulle de ekonomiska skillnaderna mellan olika kommuner respektive landsting vara större och kunna leda till ett ökat segregationstryck.

Motion

Folkpartiet tar i kommittémotion 1997/98:A64 yrkandena 5 och 6 upp utformningen av det kommunala kostnadsutjämningsystemet. Systemet bör i större utsträckning än i dag ta hänsyn till höga kostnader för bl.a. utbildning och socialpolitik. Man bör överväga en generell möjlighet till inomregional skatteutjämning liknande den som finns i Stockholm läns landsting sedan lång tid.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att den parlamentariskt sammansatta Kommunala utjämningskommittén (dir. 1995:118) har till uppgift att följa upp och utvärdera nu gällande statsbidrags- och utjämningsystem inom kommunsektorn. Kommittén skall lämna förslag till förändringar för att förbättra systemets förmåga att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner respektive landsting. Arbetet skall bedrivas så att förslag till förändringar kan läggas fram för riksdagen i sådan tid att de kan träda i kraft år 2000. Enligt vad utskottet har erfarit beräknas kommittén vara färdig med sitt arbete i december 1998 då ett slutbetänkande skall läggas fram. Mot bakgrund av det

pågående utredningsarbetet anser utskottet att motion 1997/98:A64 yrkan-
dena 5 och 6 (fp) bör avslås av riksdagen.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *mål och inriktning för storstadspolitiken*

att riksdagen med bifall till propositionen samt med avslag på motionerna 1997/98:A63, 1997/98:A64 yrkandena 1 i motsvarande del, 3 och 10, 1997/98:A66, 1998/99:A1 yrkandena 1 och 2, 1998/99:A216 yrkandena 1–3, 1998/99:A256, 1998/99:A289 och 1998/99:Bo507 yrkande 1 godkänner regeringens förslag om mål och inriktning för storstadspolitiken,

res. 1 (m)

res. 2 (kd, c, fp)

res. 3 (v)

2. beträffande *kompletterande mål rörande diskriminering och jämställda levnadsvillkor*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:A1 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

3. beträffande *storstadsdelegationen*

att riksdagen avslår motionerna 1997/98:A64 yrkande 2 och 1998/99:A1 yrkande 4,

res. 4 (m) - motiv.

res. 5 (fp)

4. beträffande *näringspolitiska insatser*

att riksdagen avslår motionerna 1997/98:A64 yrkandena 4 och 11, 1998/99:A1 yrkandena 8, 9 och 11 samt 1998/99:Bo507 yrkande 16,

res. 6 (m) - motiv.

res. 7 (fp)

5. beträffande *högskolan i storstadsregionerna*

att riksdagen avslår motionerna 1997/98:A64 yrkande 12, 1998/99:A1 yrkande 10 och 1998/99:Bo507 yrkande 18,

res. 8 (m) - motiv.

6. beträffande *lokala utvecklingsavtal*

att riksdagen avslår motionerna 1997/98:A64 yrkande 13, 1997/98:A65 yrkande 3, 1998/99:A1 yrkande 12, 1998/99:Sf634 yrkande 13 samt 1998/99:N329 yrkandena 6 och 7,

res. 9 (m) - motiv.

res. 10 (v)

res. 11 (fp)

7. beträffande *utvecklingsprogram och mångfaldsplaner*

att riksdagen avslår motion 1998/99:A1 yrkandena 7 och 14,

res. 12 (m) - motiv.

8. beträffande *medborgarkontrakt*

att riksdagen avslår motion 1997/98:A64 yrkande 15,

9. beträffande *översyn av socialbidragen*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:A64 yrkandena 16 och 17
samt 1998/99:A1 yrkandena 15 och 16,

res. 13 (v)

res. 14 (fp)

10. beträffande *deltidsförskola och skola*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:A64 yrkandena 18–22,
1998/99:A1 yrkande 17 och 1998/99:Bo507 yrkande 17,

res. 15 (m) - motiv.

res. 16 (v)

res. 17 (c)

res. 18 (fp)

11. beträffande *vuxenutbildning och Kunskapslyftet*
att riksdagen avslår motion 1997/98:A64 yrkande 25,

res. 19 (m) - motiv.

res. 20 (fp)

12. beträffande *kulturinstitutioner och mötesplatser*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:A1 yrkande 18 samt
1998/99:Bo507 yrkandena 20 och 21,

res. 21 (kd, c)

13. beträffande *regional planering, boende, folkhälsa, m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:A64 yrkandena 7–9, 23 och
24, 1997/98:A65 yrkandena 1 och 2, 1998/99:A1 yrkandena 5 och 6,
1998/99:A290 samt 1998/99:Bo507 yrkandena 7, 19, 22 och 23,

res. 22 (m) - motiv.

res. 23 (v)

res. 24 (c)

res. 25 (fp)

14. beträffande *demokratifrågor*
att riksdagen avslår motionerna 1997/98:A64 yrkandena 1 i motsva-
rande del och 14 samt 1998/99:A1 yrkande 19,

15. beträffande *ekonomiska ramar för storstadsdelegationen*
att riksdagen avslår motion 1998/99:A1 yrkande 13,

16. beträffande *kommunal kostnadsutjämning*
att riksdagen avslår motion 1997/98:A64 yrkandena 5 och 6.

res. 26 (m) - motiv.

res. 27 (fp)

Stockholm den 12 november 1998

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Johnny Ahlqvist

I beslutet har deltagit: Johnny Ahlqvist (s), Hans Andersson (v), Margareta Andersson (c), Mikael Odenberg (m), Ingvar Johnsson (s), Stefan Attefall (kd), Laila Bjurling (s), Patrik Norinder (m), Kristina Zakrisson (s), Camilla Sköld (v), Maria Larsson (kd), Barbro Johansson (mp), Anders Karlsson (s), Cinnika Beiming (s), Ewa Thalén Finné (m), Rolf Gunnarsson (m) och Runar Patriksson (fp).

Reservationer

1. Mål och inriktning för storstadspolitiken (mom. 1)

Mikael Odenberg, Patrik Norinder, Ewa Thalén Finné och Rolf Gunnarsson (alla m) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt **2.1 Mål och inriktning** bort ha följande lydelse:

Massarbetslösheten har bitit sig fast med stora sociala och ekonomiska problem som följd. Allt färre har att försörja allt fler. De svagaste grupperna drabbas hårdast och samhällets tudelning syns tydligt i storstädernas tilltagande problem med segregation, bidragsberoende och utanförskap.

Sverige håller på att bli ett alltmer segregerat samhälle. Det finns en växande social desperation i ett land som blir alltmer kluvet. Denna utveckling måste tas på största allvar. Den undergräver de ekonomiska utvecklingsmöjligheterna. Men mer än något annat bygger den tilltagande segregationen upp en potentiellt explosiv social situation. Runt våra storstäder finns det i dag områden där en mycket begränsad del av befolkningen arbetar, där socialbidrag utgör den normala inkomstkällan och där allt färre själva kan förändra sin livssituation.

I över trettio av landets kommuner är andelen socialbidragstagare över 10 %. I Stockholm är andelen 11 %, i Göteborg 15 och i Malmö 16 %. Dessa siffror ger emellertid inte den verkliga bilden. I storstadsregionerna finns områden där bidragsberoendet är obefintligt och områden där det är massivt. I Rosengård i Malmö fick 54 % av befolkningen socialbidrag någon gång under 1997. I Bergsjön i Göteborg var samma andel 53 %. I Rinkeby i Stockholm var andelen 50 %.

När samhället inte växer tappar det den dynamik som gör att människor kommer in på arbetsmarknaden, att de kan försörja sig själva och att de kan få överblick över sin egen vardag. Sverige håller på att förlora det som är den liberala samhällsordningens rättfärdighet – allas möjlighet att få det bättre och vars och ens förmåga att själv styra och påverka sitt öde.

Alltför många känner i dag att de saknar en reell möjlighet att ta sig framåt i livet. Den frustrationen kan komma att ta sig desperata uttryck. Om hundratusentals människor ställs utanför den sociala dynamik som gör att de kan känna förtröstan om framtiden, då kan man knappast klandra dem för deras desperation.

Utskottet menar att socialdemokratisk storstadspolitik hittills har präglats av två synsätt. Det ena är att storstädernas expansion är en process fylld av problem och motsättningar. Det andra är att dessa problem bäst löses genom nya bidrag och mer politisk planering. Typiskt för detta i grunden pessimistiska ovanifrånperspektiv är formuleringen under rubriken Egenmakt i Storstadskommitténs betänkande: "Kunskapen hos medborgarna om var besluten som rör deras vardag fattas behöver förbättras".

Enligt Storstadskommittén handlade det alltså inte om individens makt över sitt eget liv, utan om möjligheten att få veta mer om de beslut som fattas av andra. Detta är ett förhållningssätt som utskottet för sin del inte kan acceptera.

Utskottet finner det lätt att instämma i de övergripande mål för storstadspolitiken som anges i propositionen. Däremot är skillnaden stor mellan den inriktning som förordas i propositionen jämfört med den inriktning som förordas i främst motion A216 (m) men också i motionerna 1997/98:A66 (kd) och 1997/98:A64 (fp).

Utskottet avvisar i likhet med nyssnämnda motioner regeringens förslag till inriktning av storstadspolitiken. I stället för att föreslå mer av en politik som visat sig misslyckad och som lett till dagens segregationsproblem bör politiken utgå från storstadens rika möjligheter. Vad som behövs är, som framhålls i motion A216 (m), inte mer av bidrag och politisk planering, utan mer av mångfald, frihet, valfrihet samt ökade möjligheter för människorna att själva kunna påverka sina liv.

Medan regeringen sålunda tar sin utgångspunkt i storstädernas problem menar utskottet att politiken i stället måste utgå från storstädernas rika möjligheter. Det handlar trots allt om Sveriges snabbast växande och rikaste regioner. I storstadsområdena är nyföretagandet störst och den privata sektorn förhållandevis stark jämfört med i många andra delar av vårt land. Storstäderna bör därför inte behandlas som problemområden och heller inte ställas mot glesbygd och mindre städer och orter. De senare bygderna gagnas inte av politiska ingrepp som hämmar tillväxten av nya jobb i storstadsregionerna.

Utskottet menar i stället att storstadsregionerna är potentiella och viktiga motorer för ökad tillväxt i hela landet. En god tillväxt i storstadsregionerna är inte ett hot mot övriga delar av landet. När en region expanderar hamnar den i en uppåtgående spiral och effekterna sprider sig som ringar på vattnet till andra regioner. Det finns många exempel på hur nya produkter, ny teknologi och nya företag först introducerats i storstäderna för att sedan spridas vidare över landet.

Enligt utskottets mening måste en framsynt storstadspolitik ta sin utgångspunkt i en genuin förståelse för de villkor för tillväxt och företagande som nya ekonomiska och tekniska förutsättningar skapar. Alltfler bedömare pekar

på att tillväxt inte skapas av enskilda faktorer, utan av samspelet mellan bl.a. infrastruktur, högsolor, marknad och företag.

En rad reformer måste till för att storstadsregionernas potential skall kunna utnyttjas till fromma för den svenska ekonomin och medborgarnas välfärd. Som anförs i motion A216 (m) måste förändringar genomföras när det gäller näringsklimat, arbetsmarknadspolitik, skattepolitik, bostadspolitik, utbildning, infrastruktur och brottsbekämpning. Utskottet vill i likhet med sagda motion lägga stark tonvikt på generella åtgärder som befrämjar tillväxt.

Genom insatser för bättre näringsklimat kan företagandet öka och fler arbetstillfällen skapas. Utskottet delar uppfattningen att alla regler som berör företagandet måste granskas under innevarande mandatperiod. Syftet skall vara att förenkla och minska regelmassan. De förslag om förenklingar som lagts fram av Småföretagsdelegationen måste genomföras. Genom generella åtgärder för att underlätta företagande kan många människor som i dag är bidragstagare i stället få möjligheter att svara för sin egen försörjning.

Åtgärderna för bättre näringsklimat måste också innefatta en rad skattepolitiska insatser. Dagens höga skattetryck hämmar investeringar och företagande. Skatterna på arbete och företagande måste sänkas om arbetstillfällena skall bli fler och tillväxten högre. Genom att sänka skatten på hemnära tjänster kan företagstillväxten inom den privata tjänstesektorn stimuleras. Detta kan relativt snabbt bidra till ett stort antal arbetstillfällen. En annan fördel är att åtgärden kan väntas ha god effekt på ungdomsarbetslösheten.

De förslag till skattesänkningar som läggs fram i motion A216 (m) skulle enligt utskottets uppfattning gynna växtkraften i storstäderna. Hindren för kapitalbildning, investeringar och nyföretagande måste vidare undanröjas. Likaså måste skatterna på boende sänkas och pålagorna på bilismen reduceras. Det sistnämnda är givetvis inte åtgärder som syftar till att komma till rätta med storstädernas segregationsproblem, utan är generella åtgärder i syfte att mildra bördan på vanligt folk.

På arbetsmarknadspolitikens område vill utskottet i likhet med motion A216 (m) poängtera två åtgärder som båda syftar till att modernisera dagens stela regelsystem. För det första måste arbetsmarknadslagarna reformeras och anpassas till nya och mer flexibla förhållanden på arbetsmarknaden. De små företagen måste få förutsättningar att växa, något som i sin tur skapar förutsättningar för nya arbetstillfällen både i storstäderna och i övriga delar av landet. För det andra behöver arbetsmarknadspolitiken renodlas. Den bör koncentreras på två åtgärder: erbjudande om lärlingsutbildning i företag för ungdomar mellan 20 och 25 år samt på en fokuserad arbetsmarknadsutbildning.

Det är angeläget att minska den politiska styrningen, kontrollen och detaljregleringen av bostadssektorn. De enskilda boendes och bostadssökandes önskemål och efterfrågan skall stå i centrum för reformeringen. Möjligheterna till enskilt bostadsägande måste förbättras. Man måste söka komma till rätta med de problem med eftersatt underhåll och torftig utemiljö som finns i många miljonprogramsområden. Genom olika fastighetsägare och upplåtelseformer kan områdena bli mer mångsidiga. Möjligheterna till självförvaltning måste bli betydligt större än i dag. Här pekas i motion A216 (m) på ett exempel som bör mana till efterföljd.

Utskottet delar uppfattningen att staten måste garantera det fria skolvalet. En nationell skolpeng bör därför införas. Därigenom garanteras valfriheten för alla elever och föräldrar, oavsett i vilken kommun eller bostadsområde de bor och oavsett deras ekonomiska ställning. Ett fritt skolval gynnar alla och ger förutsättningar också för elever och föräldrar i segregerade områden att byta skolmiljö.

En välfungerande infrastruktur är, som betonas i motion A216, en av de viktigaste faktorerna för att vidmakthålla storstadsregionernas möjligheter till tillväxt och utveckling.

Åtgärder måste vidtas mot den ökade brottsligheten. Utskottet instämmer här i vad som sägs i motion A216 om nolltolerans mot vardagsbrottsligheten och resurser till polisen så att den kan förebygga brott. Rättsväsendet måste få väsentligt höjda resurser. I en rättsstat måste alla ha lika rätt till skydd mot brott, oavsett i vilket bostadsområde man bor och vilken ekonomisk ställning man har.

Sammanfattningsvis ställer sig utskottet bakom de i propositionen angivna, övergripande målen för storstadspolitiken. Beträffande storstadspolitikens inriktning och utformning ansluter sig utskottet till vad som har anförts i motion A216 (m) yrkandena 1 och 2. Utskottet biträder slutligen förslaget i motion A216 (m) yrkande 3 om tillsättande av en nationell kommission mot segregation och bidragsberoende. Det långsiktiga arbetet för att hela Sverige skall arbeta och bidra till samhällsutvecklingen kräver så stora och långsiktiga förändringar av politiken att en sådan kommission synes motiverad.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. *beträffande mål och inriktning för storstadspolitiken*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:A216 yrkandena 1–3 och med avslag på dels propositionen, dels motionerna 1997/98:A63, 1997/98:A64 yrkandena 1 i motsvarande del, 3 och 10, 1997/98:A66, 1998/99:A1 yrkandena 1 och 2, 1998/99:A256, 1998/99:A289 och 1998/99:Bo507 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

2. Mål och inriktning för storstadspolitiken (mom. 1)

Margareta Andersson (c), Stefan Attefall (kd), Maria Larsson (kd) och Runar Patriksson (fp) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt **2.1 Mål och inriktning** bort ha följande lydelse:

Städer och tätorter är en tillgång för Sverige. Stora städer står inte i motsatsställning till en levande landsbygd. Däremot har utvecklingen inneburit stora obalanser, inte minst inom storstadsregionerna. Många människor bor i storstädernas utsatta förorter. Där är arbetslösheten hög, utbildningsnivån låg och alltför många lever på socialbidrag.

Storstaden har stora kontraster. Där bor såväl de rikaste som de fattigaste människorna i Sverige. Utskottet delar propositionens uppfattning att kraftfulla åtgärder måste till för att bryta den etniska och sociala segregationen i

storstäderna. Däremot kan utskottet inte ställa sig bakom propositionens förslag om inriktning på åtgärderna för att motverka segregation.

Utgångspunkten för den politik som utskottet förordar är den enskilda individen och ett lokalt perspektiv. Här föreligger en avgörande skillnad i förhållande till vad som sägs i propositionen.

Politiken mot segregation i utsatta områden måste bygga på fyra huvudkomponenter:

1. förbättrat företagsklimat
2. förstärkt regionalt och lokalt inflytande på alla politikområden
3. långsiktiga åtgärder och
4. stark tonvikt på lokala insatser i integrationsarbete

I propositionen tillmäts dessa fyra faktorer alltför ringa betydelse medan utskottet anser att de är av avgörande betydelse för att segregationen skall kunna motverkas.

När det gäller punkt ett – *förbättrat företagsklimat* – vill utskottet poängtera att den nationella, regionala och lokala företagsmiljön har stor betydelse för företagets förutsättningar att utvecklas. För att skapa tillväxt och sysselsättning måste företagen, och då inte minst småföretagen, växa. Därför måste dagens tillväxthinder för företagande undanröjas. Detta skall enligt utskottet ske genom generella åtgärder som är inriktade på att underlätta företagande. Regelverket måste förenklas och attityderna till företagande förbättras. Politiken måste utformas så att den ger långsiktigt goda förutsättningar för tillväxt. Utskottet återkommer strax till behovet av långsiktighet.

Ett förstärkt regionalt och lokalt inflytande – punkt två – är angeläget på nära nog alla politikområden. Segregationen och utanförskapet i storstäderna måste enligt utskottets uppfattning i första hand motverkas genom att beslutsrätt förs över från central till regional och lokal nivå. Resursanvändningen måste bli friare än vad som i dag är fallet. I stället för centrala pekpinnar om hur medlen skall användas måste medel på flertalet områden kunna fördelas direkt på regional och framför allt lokal nivå. Den lokala nivån ges därmed betydande möjligheter att påverka utvecklingen i de utsatta stadsområdena.

I fråga om punkt tre – *långsiktiga åtgärder* – har utskottet nyss pekat på behovet av förbättrat företagsklimat. Också när det gäller andra politikområden exempelvis arbete, boende och utbildning måste politiken kännetecknas av långsiktighet. Utskottet ställer sig därför starkt kritiskt till regeringens förslag om statligt reglerade punktinsatser under de närmaste tre åren. I stället för medel till selektiva åtgärder och projekt behövs framför allt generella åtgärder av långsiktig karaktär. De tidsbegränsade insatser som förordas i propositionen utgör snarast ett hinder mot långsiktigt arbete.

Utskottet vill slutligen poängtera att en *stark tonvikt skall läggas på lokala insatser* för att motverka segregation. Om en grundläggande förändring och lokal utveckling skall kunna äga rum i de utsatta områdena måste individer och frivilligrupper ges betydande möjligheter till egna initiativ och självbestämmande. Utskottet vill i detta sammanhang också betona betydelsen av att det finns olika typer av mötesplatser, däribland samlingslokaler, i de berörda områdena.

Utskottet avstyrker med det anförda propositionens förslag och tillstyrker motionerna 1997/98:A66 (kd), Bo507 yrkande 1 (c) och 1997/98:A64 yrkandena 1 delvis, 3 och 10 (fp). Övriga i sammanhanget behandlade motionsyrkanden avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *mål och inriktning för storstadspolitiken*

att riksdagen med anledning av motionerna 1997/98:A64 yrkandena 1 i motsvarande del, 3 och 10, 1997/98:A66 samt 1998/99:Bo507 yrkande 1 och med avslag på dels propositionen, dels motionerna 1997/98:A63, 1998/99:A1 yrkandena 1 och 2, 1998/99:A216 yrkandena 1–3, 1998/99:A256 och 1998/99:A289 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

3. Mål och inriktning för storstadspolitiken (mom. 1)

Hans Andersson och Camilla Sköld (båda v) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt **2.1 Mål och inriktning**, delavsnittet *Inriktning* fr.o.m. den mening som börjar med ”Problemen med segregation ...” bort ha följande lydelse:

När det gäller Vänsterpartiets motion A1 vill utskottet inledningsvis instämma i att det är en brist att den storstadspolitiska propositionen inte för något resonemang om hur man skall kunna hejda och vända den pågående utflytningen från mer glesbefolkade delar av landet till storstäderna. Som Vänsterpartiet påtalar är problemen med segregation och fattigdom i storstäderna tecken på djupgående obalanser och strukturella problem som kräver väsentligt kraftfullare politiska reformer än vad som kommer till uttryck i propositionen. De flesta samhällsområden berörs. Den sociala delaktigheten och de demokratiska grundvärden som berör de mänskliga rättigheterna står på spel. Mot bakgrund av situationens allvar anser utskottet i likhet med Vänsterpartiet att regeringen måste återkomma med ett mer sammanhållet och kraftfullt förslag till handlingsplan mot segregation i storstäderna.

Den generella välfärdspolitiken är avgörande för hur framtiden skall gestalta sig i storstädernas utsatta stadsdelar. Det handlar om kommunernas resurser, den sociala bostadspolitiken och effektiva insatser på arbetsmarknaden, men också om att upprätthålla ett trygghetssystem och att erbjuda aktiva rehabiliteringsmöjligheter. Utskottet kan konstatera att de senaste årens nedskärningar och försämringar inom socialförsäkringsområdet och akassan har slagit hårdast mot dem som inget har. Därmed har segregationen förstärkts.

Utskottet vill i likhet med motion A1 betona att man i framtiden inte enbart får se till de segregerade områdenas problem och brister utan också till deras möjligheter. Det finns all anledning att starkt betona vikten av ett underifrånperspektiv. Invånarnas engagemang är en ovärderlig resurs. Det måste tas till vara genom ansvar och makt.

Enligt utskottets uppfattning uppvisar den storstadspolitiska propositionen stora brister när det gäller att iakta ett könspolitiskt perspektiv. Det är, som konstateras i motion A1, kvinnorna i storstädernas utsatta bostadsområden

som har kommit mest i kläm under 1990-talets depression. Utskottet anser att kvinnokampen måste föras över språkliga, kulturella och religiösa gränser. Många kvinnor med utländsk bakgrund är isolerade i det svenska samhället. Denna isolering måste brytas med hjälp av satsningar på utbildning och andra insatser som är inriktade mot arbete liksom genom riktade åtgärder inom barnomsorg och skola. Metoder måste utvecklas för att nå kvinnor från andra kulturer med erbjudanden om att förbättra villkoren för dem själva och deras egna barn, på deras egna villkor. Utskottet vill i detta sammanhang understryka att ett könspolitiskt perspektiv måste anläggas vid återrapporteringen av de statliga föreningsbidragens resultat och effekter.

Vad som ovan anförts bör ges regeringen till känna. Utskottet tillstyrker därmed motion A1 yrkandena 1 och 2. Övriga i sammanhanget behandlade motioner avstyrks i berörda delar.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *mål och inriktning för storstadspolitiken*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99:A1 yrkandena 1 och 2 samt med avslag på dels propositionen, dels motionerna 1997/98:A63, 1997/98:A64 yrkandena 1 i motsvarande del, 3 och 10, 1997/98:A66, 1998/99:A216 yrkandena 1–3, 1998/99:A256, 1998/99:A289 och 1998/99:Bo507 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

4. Storstadsdelegationen (mom. 3, motiveringen)

Mikael Odenberg, Patrik Norinder, Ewa Thalén Finné och Rolf Gunnarsson (alla m) anser

att utskottets ställningstagande i avsnitt **2.2 Storstadsdelegationen** bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med vad som har anförts i motion A216 (m) att propositionen inte visar någon väg som leder mot en lösning på problemen med tilltagande segregation, utanförskap och bidragsberoende. Propositionen förordar snarare mer av den politik som har lett fram till dagens misslyckande. I det sammanhanget framstår förslaget om en statlig storstadsdelegation som skall förhandla med kommunerna som synnerligen traditionellt.

I stället anser utskottet – också i likhet med vad som har föreslagits i den moderata partimotionen – att det behöver göras en bred genomlysning av de komplexa problem och inbördes samband som grundlägger dagens problem. Det bör sålunda tillsättas en nationell kommission med uppgift att föreslå verkningsfulla åtgärder för att bryta segregation och bidragsberoende.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1997/98:A64 (fp) och A1 (v) i berörda delar.

5. Storstadsdelegationen (mom. 3)

Runar Patriksson (fp) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt **2.2 Storstadsdelegationen** bort ha följande lydelse:

Storstadsfrågorna är av övergripande karaktär och innefattar en rad olika samhällsområden, exempelvis arbetsmarknads-, bostads-, kultur- och utbildningspolitik. Ansvar för storstadspolitiken är i dag oklart och splittrat. Utskottet delar uppfattningen i Folkpartiets motion 1997/98:A64 att ett departement och ett statsråd bör ha ansvar för storstadspolitiken på samma sätt som är fallet i fråga om regionalpolitiken. Om regeringen väljer att inrätta en storstadsdelegation kan detta medföra vissa fördelar bl.a. när det gäller samordning. Däremot anser utskottet att delegationen inte skall förhandla och träffa förhandlingsöverenskommelser med regionala företrädare. Detta skulle kunna leda till en förhandlingsekonomi och uppgörelser i slutna rum. Vad utskottet anfört om Storstadsdelegationen bör ges regeringen till känna. Utskottet tillstyrker därmed motion 1997/98:A64 yrkande 2. Motion A1 yrkande 4 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *storstadsdelegationen*

att riksdagen med anledning av motion 1997/98:A64 yrkande 2 och med avslag på motion 1998/99:A1 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Näringspolitiska insatser (mom. 4, motiveringen)

Mikael Odenberg, Patrik Norinder, Ewa Thalén Finné och Rolf Gunnarsson (alla m) anser

att utskottets ställningstagande i avsnitt **3.2 Näringspolitiska insatser och förenklningar för företagare** bort ha följande lydelse:

De politiska insatserna för arbetslösa har i alltför stor utsträckning inriktats på bidrag och arbetsmarknadspolitiska insatser. På lång sikt löser detta inte några grundläggande problem. Utskottet vill i likhet med vad som anförs i motion A216 (m) betona att riktiga arbeten skapas först då företagandet får växa sig starkt.

Förutsättningar måste tillskapas för en bättre fungerande marknadsekonomi med fler och växande företag, fler nya arbetstillfällen och ökad valfrihet. I sammanhanget vill utskottet betona avregleringarnas betydelse för den framtida ekonomiska tillväxten. Alla regler som berör företagare bör granskas under mandatperioden i syfte att förenkla och minska regelmassan. Småföretagsdelegationens förslag om förenklade regler måste genomföras. Det måste bl.a. bli betydligt enklare för småföretagare att erhålla F-skattsedel och det måste bli enklare för näringsidkare att redovisa och att deklarerat.

Skattesänkningar har också, som framhålls i motion A216 (m), avgörande betydelse för företagandet. Skatterna på arbete och företagande måste därför sänkas. Ett betydande nyföretagande kan komma till stånd genom att tjänstesektorns skatter reduceras och utskottet noterar det gemensamma förslaget

från Moderaterna, Kristdemokraterna och Folkpartiet om skattereduktion för s.k. hemnära tjänster. Genom att ersätta offentliga monopol inom bl.a. skola, vård och omsorg med valfrihet öppnas möjligheter till nyföretagande inom traditionellt kvinnodominerade sektorer.

Framväxten av en ny och modern arbetsmarknad syns särskilt tydligt i storstadsregionerna, där tjänste- och kunskapsföretagen expanderar. Uthyrningsföretag har i många fall tagit över arbetsförmedlingens traditionella roll som förmedlare av kontakter mellan företag och arbetssökande. Formerna för anställning blir flera. Dagens arbetsrättsliga lagstiftning är enligt utskottets mening illa anpassad till denna förnyelse. Regelverket är svårt att anpassa till behovet av strukturförändringar och en allt rörligare arbetsmarknad. En modernisering ter sig mot denna bakgrund mycket angelägen.

Utskottet instämmer i Moderaternas uppfattning att storstädernas förortsområden och deras invånare inte skall betraktas ur ett bidragsperspektiv. En renässans för nyföretagandet kan göra bidragstagare till bidragsgivare. Inte minst bland de nytilkomna svenskarna finns ofta en stark tradition av företagargaranda och entreprenörskap som måste ges en chans att komma till uttryck också här i Sverige.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1997/98:A64 (fp), A1 (v) och Bo507 (c) i berörda delar.

7. Näringspolitiska insatser (mom. 4)

Runar Patriksson (fp) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt **3.2 Näringspolitiska insatser och förenklingar för företagare** fr.o.m. andra stycket bort ha följande lydelse:

Folkpartiet betonar i motion 1997/98:A64 betydelsen av generella åtgärder i syfte att skapa företag och arbetstillfällen. Utskottet delar denna uppfattning. Politiken måste inriktas på skattesänkningar på arbete och då framför allt arbete inom tjänstesektorn.

En näringspolitik för förorten bör tillskapas. De statliga stödsystemen för att underlätta företagande har inte haft befolkningen i storstädernas utsatta förorter som målgrupp. Utskottet anser i likhet med motion 1997/98:A64 att ALMI och övriga statliga aktörer bör få ett tydligt uppdrag att verka för fler företagare i utsatta förorter. Människor som har företagsidéer och som behöver stöd för att förverkliga dessa skall enligt utskottets uppfattning inte enbart vara hänvisade till statliga organ. De skall också kunna vända sig till fristående institutioner, exempelvis handelshus och företagarföreningar. Någon typ av servicecheck för blivande företagare bör därför tillskapas.

Ett tillkännagivande med den ovan angivna innebörden bör riktas till regeringen.

Utskottet tillstyrker därmed motion 1997/98:A64 yrkandena 4 och 11. Övriga i sammanhanget behandlade motioner avstyrks i berörda delar i den mån de inte kan anses tillgodosedda med vad utskottet anför.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *näringspolitiska insatser*

att riksdagen med anledning av motion 1997/98:A64 yrkandena 4 och 11 samt med avslag på motionerna 1998/99:A1 yrkandena 8, 9 och 11 samt 1998/99:Bo507 yrkande 16 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. Högskolan i storstadsregionerna (mom. 5, motiveringen)

Mikael Odenberg, Patrik Norinder, Ewa Thalén Finné och Rolf Gunnarsson (alla m) anser

att utskottets ställningstagande i avsnitt **3.3 Högskolan i storstadsregionerna** bort ha följande lydelse:

Den högre utbildningen är underdimensionerad i storstadsregionerna. Detta försvårar rekryteringen av kvalificerad arbetskraft till de spjutspetsföretag som finns etablerade där. Därmed föreligger ett allvarligt tillväxthinder.

Utskottet instämmer i uppfattningen i motion A216 (m) att för få universitets- och högskoleplatser i storstadsregionerna också riskerar att ge negativa effekter för andra regioner. Om det råder brist på kvalificerad arbetskraft i storstadsregionerna kan detta leda till att välutbildad arbetskraft i stället rekryteras till storstäderna från andra orter i landet.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1997/98:A64 (fp), A1 (v) och Bo507 (c) i berörda delar.

9. Lokala utvecklingsavtal (mom. 6, motiveringen)

Mikael Odenberg, Patrik Norinder, Ewa Thalén Finné och Rolf Gunnarsson (alla m) anser

att utskottets ställningstagande i avsnitt **4 Lokala utvecklingsavtal för storstädernas utsatta stadsdelar** bort ha följande lydelse:

I den regionalpolitiska propositionen (1997/98:62) föreslog regeringen att länen skulle erbjudas möjligheter att utarbeta tillväxtavtal. I förevarande proposition återkommer nu ett liknande förslag omdöpt till lokala utvecklingsavtal.

Utskottet delar uppfattningen i motion A216 (m) att formerna för hur dessa avtal skall utformas lämnar mycket övrigt att önska. Inget utrymme ges för enskilda initiativ. I stället skall kommunerna förhandla med staten, som skall representeras av en ny storstadsdelegation. Förslaget har ett påfallande överhetsperspektiv där de enskilda människor som bor i storstadsregionerna och deras utsatta bostadsområden glöms bort.

Utskottets slutsats är att den form av traditionella åtgärder som regeringen lagt förslag om i propositionen kommer att fungera allt sämre under de nya ekonomiska och sociala villkor som växer fram. Det är inte fler delegationer och ökad politisk styrning som kan möta storstädernas speciella problem och bidra till en positiv samhällsutveckling.

Däremot anser utskottet att statsmakterna måste visa öppenhet för att pröva också oortodoxa metoder i arbetet mot segregation, utanförskap och bidragsberoende. Till sådana metoder hör dispenser från statliga regelsystem i enlighet med vad som anförs i motion Sf634 (fp) yrkande 13 och försök med

frizoner i enlighet med vad som anförs i motion N329 (m) yrkandena 6 och 7. Motionernas syfte i berörda delar får anses tillgodosedda med vad utskottet här har anfört.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1997/98:A64 (fp), 1997/98:A65 (mp), A1 (v), Sf634 (fp), och N329 (m) i berörda delar.

10. Lokala utvecklingsavtal (mom. 6)

Hans Andersson och Camilla Sköld (båda v) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt **4 Lokala utvecklingsavtal för storstädernas utsatta stadsdelar** fr.o.m. andra stycket bort ha följande lydelse:

Det finns, som regeringen konstaterar i propositionen, en allmän projekttrötthet i de utsatta bostadsområdena. Många projekt har varit kortsiktiga. Uppföljningen och utvärderingen har varit bristfällig och ibland obefintlig. Utskottet drar i likhet med Vänsterpartiet i motion A1 slutsatsen att långsiktiga och stora satsningar måste göras på de utsatta bostadsområdena. Regeringen bör ta fasta på Bostadspolitiska utredningens synsätt och under våren 1999 återkomma med kraftfulla förslag.

Vad gäller det kommunala åtagandet i de lokala utvecklingsavtalen anser utskottet att det är bra att frågan om kommunernas andel av finansieringen skall avgöras i förhandlingar. Däremot är det, som framhålls i motion A1, oroande att regeringen anser att kommunernas motprestation skall vara *minst likvärdig* med statens åtagande. Utskottet anser i likhet med Vänsterpartiet att kravet på motprestationer från kommunernas sida bör vara flexibelt.

Vad som här anförts bör ges regeringen till känna. Utskottet tillstyrker därmed motion A1 yrkande 12. Övriga motioner avstyrks i berörda delar.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *lokala utvecklingsavtal*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:A1 yrkande 12 samt med avslag på motionerna 1997/98:A64 yrkande 13, 1997/98:A65 yrkande 3, 1998/99:Sf634 yrkande 13 samt 1998/99:N329 yrkandena 6 och 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

11. Lokala utvecklingsavtal (mom. 6)

Runar Patriksson (fp) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt **4 Lokala utvecklingsavtal för storstädernas utsatta stadsdelar** bort ha följande lydelse:

Arbetslinjen skall gälla också i storstaden. Utskottet anser att den totala arbetslösheten måste pressas ner. Om detta skall vara möjligt krävs, som Folkpartiet framhåller i motion 1997/98:A64, att generella åtgärder vidtas. Det gäller inte minst insatser i syfte att stimulera företagande. Mot denna bakgrund instämmer utskottet i vad som sägs i motion Sf634 om att metoden med lokala utvecklingsavtal bör förkastas. I stället för lokala utvecklingsavtal bör det vara möjligt för kommuner och stadsdelar att efter ansökan få

dispens från gällande regelverk. Vad som här anförts bör ges regeringen till känna.

Utskottet tillstyrker därmed motionerna 1997/98:A64 yrkande 13 och Sf634 yrkande 13. Övriga i sammanhanget behandlade motioner avstyrks i berörda delar.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *lokala utvecklingsavtal*

att riksdagen med anledning av motionerna 1997/98:A64 yrkande 13 och 1998/99:Sf634 yrkande 13 samt med avslag på motionerna 1997/98:A65 yrkande 3, 1998/99:A1 yrkande 12 samt 1998/99:N329 yrkandena 6 och 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

12. Utvecklingsprogram och mångfaldsplaner (mom. 7, motiveringen)

Mikael Odenberg, Patrik Norinder, Ewa Thalén Finné och Rolf Gunnarsson (alla m) anser

att utskottets ställningstagande i avsnitt **5.1 Utvecklingsprogram för arbetslösa och mångfaldsfrågor** bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motion A216 (m) att arbetslösheten och den svaga sysselsättningsutvecklingen utgör stora generella samhällsproblem, inte minst av social natur. Den som är arbetslös – framför allt under längre tid – utsätts för risker att socialt marginaliseras. Ohälsa och sociala problem är vanligare bland arbetslösa än bland dem som har jobb. Det påverkar i sin tur de anhöriga. Socialstyrelsen beräknar att 230 000 svenska barn lever i hem där minst en förälder är arbetslös. Internationella och svenska undersökningar visar att de sociala riskerna, också senare i livet, blir dramatiskt högre för den som har arbetslösa föräldrar. Sociala problem går i arv.

Arbetslösheten skapar också stora problem av ekonomisk natur. Vi ser det i form av produktionsbortfall och ökad belastning på de offentliga finanserna. Forskare vid Högskolan i Växjö har visat att arbetslösheten belastar de offentliga budgetarna med över 150 miljarder kronor varje år. Kostnader för arbetslöshetsersättning, socialbidrag, arbetsmarknadspolitik etc. tränger i kombination med förlorade skatteintäkter undan andra angelägna utgifter.

Utskottet konstaterar att de sociala och ekonomiska problemen dessutom har en tendens att koncentreras. Arbetslösheten är inte ett jämnt fördelat samhällsproblem, och detta syns tydligt i storstadsregionerna. Andelen arbetslösa invandrare och arbetslösa i storstädernas ytterområden har vuxit dramatiskt under de senaste åren.

Vi håller nu på att få en permanent delning av vårt samhälle där mycket stora grupper ställs utanför arbetslivet och ännu fler saknar möjlighet att försörja sig på egen hand. För att vända utvecklingen krävs enligt utskottets mening andra åtgärder än utvecklingsprogram för arbetslösa och seminarier med generaldirektörer och fackliga företrädare.

Med det anförda avstyrker utskottet motion A1 (v) i berörda delar.

13. Översyn av socialbidragen (mom. 9)

Hans Andersson och Camilla Sköld (båda v) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt **5.3 Översyn av socialbidrag** bort ha följande lydelse:

Kostnaderna för socialbidragen bör på sikt delas lika mellan staten och kommunerna. En sådan förändring skall vara kostnadsneutral och kan ske genom att generella statsbidrag till kommunerna minskas i motsvarande grad som staten övertar kostnader för socialbidrag. I likhet med vad Vänsterpartiet anför i motion A1 anser utskottet att det är angeläget att finansieringsprincipen upprätthålls. Varje merkostnad för kommunerna måste åtföljas av en reglering som innebär att dessa får kompensation för merkostnaden.

Utskottet vill i likhet med motion A1 uppmärksamma frågan om ekonomisk trygghet för äldre invandrare som beviljats uppehållstillstånd av humanitära skäl och därför inte får folkpension. Det finns, som framhålls i motion A1, anledning att förutsätta att man i pågående översyn när det gäller socialbidragen kommer fram till en lösning som ligger i riktning mot att införa folkpension för de pensionerade invandrare som i dag lever på socialbidrag.

Vad som ovan anförts bör ges regeringen till känna. Utskottet tillstyrker därmed motion A1 yrkandena 15 och 16. Motion 1997/98:A64 avstyrks i berörda delar i den mån den inte kan anses tillgodosedd med vad utskottet anför.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *översyn av socialbidragen*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:A1 yrkandena 15 och 16 samt med avslag på motion 1997/98:A64 yrkandena 16 och 17 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

14. Översyn av socialbidragen (mom. 9)

Runar Patriksson (fp) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt **5.3 Översyn av socialbidrag** bort ha följande lydelse:

Statliga och kommunala myndigheter måste samarbeta mer än i dag för att fler människor skall kunna bryta sitt beroende av socialbidrag och komma ut i riktiga arbeten. Här kan individuella utvecklingsplaner vara till god hjälp. Detta räcker dock inte. Också kostnadsansvaret för socialbidragen måste ändras, vilket Folkpartiet framhåller i motion 1997/98:A64. Det bör fördelas lika mellan stat och kommun. Med en sådan gemensam finansiering skulle det inte längre vara aktuellt med försök att skjuta över försörjningskostnaderna för människor mellan olika system.

Utskottet vill starkt instämma i vad som anförts i motion 1997/98:A64 om att övergångar från bidragsberoende till arbete måste underlättas genom att bidrags- och avgiftssystemen utformas på ett sådant sätt att marginal- och tröskeeffekterna minskar. Skattesänkningar måste också genomföras så att marginaleffekterna reduceras för barnfamiljer och det blir möjligt för låginkomsttagare att leva på sin lön.

Vad som anförts ovan bör föranleda ett tillkännagivande till regeringen. Utskottet tillstyrker därmed motion 1997/98:A64 yrkandena 16 och 17. Motion A1 avslås i berörda delar i den mån den inte kan anses tillgodosedd med vad utskottet anför.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *översyn av socialbidragen*

att riksdagen med anledning av motion 1997/98:A64 yrkandena 16 och 17 samt med avslag på motion 1998/99:A1 yrkandena 15 och 16 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

15. Deltidsförskola och skola (mom. 10, motiveringen)

Mikael Odenberg, Patrik Norinder, Ewa Thalén Finné och Rolf Gunnarsson (alla m) anser

att utskottets ställningstagande i avsnitt **6.1 Deltidsförskola och skola** bort ha följande lydelse:

Utskottet delar till fullo uppfattningen i motion A216 (m) om att en bra skolutbildning är den enskilt viktigaste insatsen för att undvika att en tredje generation arbetslösa växer upp i storstädernas s.k. problemområden. Barnen skall gå i skolan och göra sina läxor. Kraven måste ställas tidigt och kvaliteten i undervisningen får inte eftersättas. Med en flexibel lönesättning kan bra lärare lockas till dessa områden, där den pedagogiska uppgiften är svårare.

I områden med en hög andel invandrare måste undervisningen i svenska förbättras. Att invandrare lär sig svenska är en förutsättning för att bryta segregation och främja social rörlighet. Skolan måste ovillkorligen kunna ge alla elever goda kunskaper i svenska. Om skolan misslyckas med denna uppgift försvåras integrationen och barnens möjligheter i det nya hemlandet försämras dramatiskt.

Utskottet instämmer också i Moderaternas uppfattning att ett fritt val av skola är en förutsättning för social rörlighet och integration. Alla elever är olika och har olika behov och förutsättningar. Med det fria skolvalet stimuleras mångfald i utbildningen, förnyelse och höjd kvalitet. Enligt utskottets mening bör staten därför garantera det fria skolvalet genom en nationell skolpeng. Först då kan alla skolor bedriva sin verksamhet på likvärdiga villkor, oavsett om de är kommunala eller privata. Först då kan alla elever och föräldrar garanteras valfrihet, oavsett i vilket bostadsområde familjerna bor och oavsett hur deras ekonomi ser ut. Ett fritt skolval måste även gälla på gymnasienivå.

Utskottet noterar att Skolverkets undersökningar indikerar att förekomsten av fristående skolor inte har några segregande effekter. Det fria skolvalet och en skolpeng skapar i stället förutsättningar för elever och föräldrar i segregerade områden att byta skolmiljö. Utskottet vill här poängtera att fler fristående skolor och insatser för att främja ett aktivt val av skola inte på något sätt står i ett motsatsförhållande till åtgärder för att öka kvaliteten i kommunala skolor.

I förskolan kan träning i sociala färdigheter påbörjas tidigt. Utskottet noterar samtidigt att endast drygt hälften av barnen i storstädernas mest utsatta bostadsområden är inskrivna i kommunal barnomsorg mot 70 % för riket som helhet. Detta förhållande understryker de negativa fördelningspolitiska effekterna av det socialdemokratiska förslaget till s.k. maxtaxa i barnomsorgen.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1997/98:A64 (fp), A1 (v) och Bo507 (c) i berörda delar.

16. Deltidsförskola och skola (mom. 10)

Hans Andersson och Camilla Sköld (båda v) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt **6.1 Deltidsförskola och skola** fr.o.m. andra stycket bort ha följande lydelse:

Utskottet vill i detta sammanhang påpeka att det är viktigt att barn som får syskon kan delta i förskolans verksamhet. Vidare är det, som Vänsterpartiet framhåller i motion A1, angeläget att barn till arbetslösa kan erbjudas förskola. Många barn till arbetslösa är i dag isolerade och har bristande kontakt med svenska språket. Det är viktigt att förhindra framväxten av en permanent underklass. Detta bör ges regeringen till känna. Utskottet tillstyrker därmed motion A1 yrkande 17. Övriga i sammanhanget behandlade motioner avstyrks i berörda delar i den mån de inte kan anses tillgodosedda med vad utskottet anför.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *deltidsförskola och skola*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:A1 yrkande 17 samt med avslag på motionerna 1997/98:A64 yrkandena 18–22 och 1998/99:Bo507 yrkande 17 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

17. Deltidsförskola och skola (mom. 10)

Margareta Andersson (c) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt **6.1 Deltidsförskola och skola** bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att stor vikt måste läggas vid att höja utbildningsnivån och ge bättre svenskundervisning i invandrartäta områden. I enlighet med vad Centerpartiet framhåller i motion Bo507 bör de resurser som avsätts för s.k. språkförskolor i första hand fördelas till samverkansprojekt mellan ideella organisationer och kommuner. Medlen bör användas till att stimulera framväxten av alternativa förskolor och daghem, exempelvis föräldrardrivna kooperativ. I detta sammanhang vill utskottet i likhet med Centerpartiet betona att det måste få vara en självklarhet för elever och föräldrar att få välja skola. Detta bör ges regeringen till känna. Utskottet tillstyrker därmed motion Bo507 yrkande 17. Övriga i sammanhanget behandlade motioner avstyrks i

berörda delar i den mån de inte kan anses tillgodosedda med vad utskottet
anfört.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *deltidsförskola och skola*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:Bo507 yrkande 17 samt med avslag på motionerna 1997/98:A64 yrkandena 18–22 och 1998/99:A1 yrkande 17 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

18. Deltidsförskola och skola (mom. 10)

Runar Patriksson (fp) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt **6.1 Deltidsförskola och skola** bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i Folkpartiets uppfattning i motion 1997/98:A64 att alla barn – inte bara barn som bor i socialt utsatta områden – måste erbjudas allmän förskola. Det är viktigt att alla barn i en kommun behandlas lika.

I likhet med motionärerna i 1997/98:A64 vill utskottet framhålla vikten av valfrihet. Att själv vara med och påverka innebär att man visar större intresse för och delaktighet i ett område. Genom förekomsten av friskolor och rätten att fritt välja såväl skola som förskola ges individen makt och inflytande över sin vardag.

Språkets ställning måste stärkas i skolan. De språkkunskaper som många invandrare besitter måste ses som en resurs. Hemspråket bör göras till tillval i skolan. Invandrarorganisationerna bör engageras i hemspråksundervisningen som ett komplement. Ytterligare stora språk, såsom exempelvis arabiska, bör kunna bli B- och C-språk i några skolor. I klasser eller skolor med många barn med invandrarbakgrund bör undervisningen i svenska med fördel kunna ökas. Det blir lättare om timplanerna avskaffas.

Vad utskottet anfört ovan bör ges regeringen till känna. Utskottet tillstyrker därmed motion 1997/98:A64 yrkandena 18, 21 och 22. Övriga i sammanhanget behandlade motioner avstyrks i berörda delar.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *deltidsförskola och skola*

att riksdagen med anledning av motion 1997/98:A64 yrkandena 18, 21 och 22 samt med avslag på motionerna 1997/98:A64 yrkande 19, 1998/99:A1 yrkande 17 och 1998/99:Bo507 yrkande 17 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

19. Vuxenutbildning och Kunskapslyftet (mom. 11, motiveringen)

Mikael Odenberg, Patrik Norinder, Ewa Thalén Finné och Rolf Gunnarsson (alla m) anser

att utskottets ställningstagande i avsnitt **6.2 Vuxenutbildning** bort ha följande lydelse:

I dag erbjuds alla invandrare svenska för invandrare, sfi, när de kommer till Sverige. Resultatet är minst sagt skiftande. Detta beror på att undervis-

ningen är ineffektivt organiserad. Moderaterna anser i motion A216 att det bästa sättet att lära sig svenska är genom en kombination av studier och arbetslivserfarenhet. Arbetsmarknadspolitikerna bör erbjuda sådana möjligheter.

Beträffande kvalitetsfrågorna inom Kunskapslyftet delar utskottet farhågorna i motion 1997/98:A64 (fp) om att Kunskapslyftet främst kommit att bli en arbetsmarknadspolitisk åtgärd i syfte att momentant minska den öppna arbetslösheten.

Med det anförda avstyrker utskottet motionen 1997/98:A64 (fp) i berörd del.

20. Vuxenutbildning och Kunskapslyftet (mom. 11)

Runar Patriksson (fp) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt **6.2 Vuxenutbildning** bort ha följande lydelse:

Kunskapslyftet innebär för många människor en ny chans till vidareutbildning i vuxen ålder. Kunskapslyftet får dock inte ses som i första hand en arbetsmarknadspolitisk åtgärd som syftar till att minska den öppna arbetslösheten utan att det ställs upp några krav på innehåll i utbildningen. Utskottet delar Folkpartiets uppfattning i motion 1997/98:A64 att det är angeläget att kvaliteten i Kunskapslyftet garanteras så att deltagarna därefter lättare får arbete. Detta bör ges regeringen till känna.

Utskottet tillstyrker därmed motion 1997/98:A64 yrkande 25.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *vuxenutbildning och Kunskapslyftet*
att riksdagen med anledning av motion 1997/98:A64 yrkande 25 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

21. Kulturinstitutioner och mötesplatser (mom. 12)

Margareta Andersson (c), Stefan Attefall (kd) och Maria Larsson (kd) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt **6.3 Kultur-, idrotts- och fritidsverksamhet** bort ha följande lydelse:

I detta sammanhang vill utskottet understryka vikten av att den kulturinstitution som de flesta möter, biblioteken, värnas och utvecklas. Utskottet instämmer därvid i den uppfattning som förs fram i Centerpartiets motion Bo507, nämligen att biblioteken har en roll i utvecklandet av en god stadsmiljö. Biblioteken är viktiga som mötesplatser och kulturbärare. IT-utvecklingen kommer också att innebära att de får en betydelsefull roll som centrum för kunskapsinhämtning.

Samlingslokaler är en annan viktig mötesplats. Staten måste slå vakt om de ideellt drivna samlingslokalerna, vilket också framhålls i motion Bo507. I motionen sägs också att medborgarna ytterligare bör stimuleras till att själva ta över och driva samlingslokaler och andra anläggningar. Utskottet delar denna uppfattning.

Vad utskottet anfört här bör ges regeringen till känna. Därmed tillstyrks motion Bo507 yrkandena 20 och 21. Motion A1 yrkande 18 avstyrks i den mån den inte kan anses tillgodosedd med vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *kulturinstitutioner och mötesplatser*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99:Bo507 yrkandena 20 och 21 samt med avslag på motion 1998/99:A1 yrkande 18 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

22. Regional planering, boende, folkhälsa, m.m. (mom. 13, motiveringen)

Mikael Odenberg, Patrik Norinder, Ewa Thalén Finné och Rolf Gunnarsson (alla m) anser

att utskottets ställningstagande i avsnitt 7 **Regional planering, boende och folkhälsa** bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i motion A216 (m) och anser att problemen på bostadsmarknaden har förvärrats avsevärt under de senaste fyra åren.

Sverige har i dag den industrialiserade världens i särklass högsta bostadskostnader. I genomsnitt tvingas svenska hushåll att lägga nära en tredjedel av sina disponibla hushållsinkomster på boendet, vilket är nästan dubbelt så mycket som inom EU. Huvudorsaken är den socialdemokratiska bostadspolitik som fördes på 1970- och 1980-talen samt de drastiska skattehöjningarna på byggande och boende under 1990-talet. Det är nu nödvändigt med en målmedveten politik för att sänka skatteuttaget och öka valfriheten i boendet. Bl.a. måste fastighetsskatten stegvis slopas.

Bostadssektorn kännetecknas i dag av politisk styrning, kontroll och detaljreglering. Dessa inslag måste minska och i stället skall de enskilda boendes och bostadssökandes krav stå i centrum. Även möjligheterna till enskilt bostadsägande måste förbättras. Varje kommun måste utifrån de förutsättningar som där råder avgöra hur den lokala bostadspolitiken skall utformas. Utskottet delar den principiella synen i motion A216 (m) att bostadsägande och bostadsförvaltning inte är en egentlig kommunal uppgift. I storstadsregionerna är det betydligt viktigare att kommunerna löser problemet med det ökande antalet hemlösa än att man ödar energi och resurser på att upprätthålla sin ställning som hyresvärd till hundratusentals ”reguljära” hyresgäster.

De kommunala bostadsföretagen har varit det främsta instrumentet i den s.k. solidariska bostadspolitik som nu kommit till vägs ände. Segregationen i storstädernas boende är i dag ett faktum och det är påfallande hur problemen med utanförskap, arbetslöshet och bidragsberoende kommit att koncentreras till just de miljonprogramsområden som helt domineras av allmännyttiga hyresrätter. Bostadsmarknadens parter bär därtill ansvaret för en hyresstruktur som inte sällan leder till att dessa områden därtill har de högsta hyrorna.

Det är enligt utskottets mening viktigt att miljonprogramsområdena inte bara ses som problem. Många områden har goda kvaliteter som måste bejakas och utvecklas. Det är emellertid nödvändigt att invånarna ges möjligheter

att påverka boende, miljö och service. Insatser måste göras för att komma till rätta med eftersatt underhåll och torftiga utemiljöer. Utskottet understryker vikten av att få till stånd en allsidig blandning av olika fastighetsägare och olika upplåtelseformer.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1997/98:A64 (fp), 1997/98:A65 (mp), A1 (v), A290 (s) samt Bo507 (c) i berörda delar.

23. Regional planering, boende, folkhälsa, m.m. (mom. 13)

Hans Andersson och Camilla Sköld (båda v) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt **7 Regional planering, boende och folkhälsa** bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den oro som Vänsterpartiet ger uttryck för i motion A1 när det gäller minskad service i bostadsområdenas centrum. Utskottet instämmer därför i motion A1 och anser att bestämmelserna i plan- och bygglagen bör ses över i syfte att utvärdera om dessa behöver skärpas och en striktare tillståndsgivning införs för köpcentrum utanför städerna.

Bostadspolitikerna måste bli betydligt mer aktiv än i dag. På denna punkt för Vänsterpartiet i motion A1 fram en rad intressanta förslag som utskottet instämmer i. Således bör hushåll med svårigheter på bostadsmarknaden följas upp i en socialberedning med företrädare för myndigheter och bostadsmarknadens aktörer. Kommunerna bör ta ett större ansvar för de utsatta hushållen. Lättnader bör bl.a. införas för hyresgästerna när hyreskontrakt sägs upp. Regelsystemen bör göras tydligare och motverka diskriminering. Vidare bör lagstiftningen om kommunal bostadsförmedling återinföras liksom lagstiftningen om bostadsanvisning i både kommunalt och privat fastighetsbestånd. Utskottet ställer sig också bakom Vänsterpartiets krav på obligatoriska boendeplaneringsprogram som skall antas av kommunfullmäktige i samband med översyn av översiktsplaner. Reglerna rörande de kommunala bostadsbolagens ekonomiska förhållanden gentemot kommunerna såsom ägare bör ses över.

När det gäller regelsystemet runt allmännyttans fastigheter bör regeringen enligt utskottets uppfattning återkomma med förslag som tydliggör de kommunala bostadsbolagens ställning. Alla medborgare skall ha möjlighet till inflytande över förvaltning och skötsel av det egna bostadsområdet, oavsett upplåtelseform. Som framhålls i motion A1 måste en översyn göras av regler som innebär att kommunala bostadsföretag ställer hårda krav på hyresgästens betalningsförmåga. Sådana krav får allvarliga konsekvenser och måste motverkas. Variationen av upplåtelseformer och bostadstyper bör vidare öka inom de utsatta bostadsområdena.

Miljonprogramsområdena bör göras om till miljöprogramsområden. I dag kan stöd till investeringskostnader utgå med 30 %. Utskottet anser i likhet med Vänsterpartiet att det finns anledning att pröva möjligheterna att höja stödnivån i fråga om de utsatta stadsdelarna.

Vad utskottet anført ovan bör ges regeringen till känna. Utskottet tillstyrker därmed motion A1 yrkandena 5 och 6. Övriga i sammanhanget behand-

lade motioner avstyrks i berörda delar i den mån de inte kan anses tillgodosedda med vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *regional planering, boende, folkhälsa, m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:A1 yrkandena 5 och 6 samt med avslag på motionerna 1997/98:A64 yrkandena 7–9, 23 och 24, 1997/98:A65 yrkandena 1 och 2, 1998/99:A290 samt 1998/99:Bo507 yrkandena 7, 19, 22 och 23 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

24. Regional planering, boende, folkhälsa, m.m. (mom. 13)

Margareta Andersson (c) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt 7 **Regional planering, boende och folkhälsa** bort ha följande lydelse:

I syfte att underlätta omställningen mot ett hållbart samhälle är det angeläget att driva miljöanpassningen av transportsystem och allmänna kommunikationer vidare. Samhällsplaneringen måste i ökad utsträckning inriktas på närhet mellan arbetsplatser, bostäder och service så att transportbehoven minskar. Denna uppfattning, som delas av utskottet, förs fram i Centerpartiets motion Bo507. I motionen betonas också att planeringen av trafiksystem bör utgå från lösningar som gynnar fotgängare, cyklister och kollektivtrafik. Likaså skall tillgänglighet för funktionshindrade vara en självklar utgångspunkt för planeringen. Utskottet instämmer i detta.

Kollektivtrafiksystemen måste utvecklas och förbättras. Med tanke på att systemen nyttjas mer av kvinnor än av män är det viktigt att hänsyn tas till kvinnors behov vid systemutformningen. Ambitionen bör, som framhålls i motion Bo507, vara att livskvaliteten skall kunna vara god även om man inte har egen bil.

Utskottet vill också uppmärksamma frågan om neddragning av offentlig service. Försämrade service drabbar såväl glesbygd som förorter. Utskottet anser, med instämmande i motion Bo507, att neddragningar av servicenivån hos statliga företag och myndigheter noggrant måste studeras ur ett samhällsekonomiskt perspektiv och ur medborgarnas synvinkel.

I fråga om folkhälsan vill utskottet poängtera att ett aktivt folkhälsoarbete skall ske lokalt. Förebyggande folkhälsoarbete måste ha samma prioritet som vård av sjuka. Kommuner, landsting och staten har tillsammans med andra parter ett uppdrag att i samverkan arbeta förebyggande med folkhälsofrågor. Utskottet delar här den uppfattning som förs fram i motion Bo507 där man poängterar att utvecklingen mot sämre hälsa och sjunkande medellivslängd i de utsatta områdena måste brytas. Arbetslöshet påverkar människornas hälsa, miljö och livsstil. Att ha arbete är av vital betydelse för hälsan.

Slutligen vill utskottet i detta sammanhang ta upp frågan om närhet i vården. Det finns all anledning att instämma i vad som sägs i motion Bo507 om att alla människor skall kunna ha trygghet och valmöjligheter i vården. Närhet i vården är särskilt viktig i akutsituationer men också vid vanliga, ofta återkommande och varaktiga sjukdomstillstånd.

Vad utskottet har anfört om trafikplanering och kollektivtrafiksystem, statlig service, folkhälsoarbete och närhet till vårdinstitutioner bör ges regeringen till känna. Utskottet tillstyrker därmed motion Bo507 yrkandena 7, 19, 22 och 23. Övriga i sammanhanget behandlade motioner avstyrks i berörda delar i den mån de inte kan anses tillgodosedda med vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *regional planering, boende, folkhälsa, m.m.*
att riksdagen med anledning av 1998/99:Bo507 yrkandena 7, 19, 22 och 23 samt med avslag på motionerna 1997/98:A64 yrkandena 7–9, 23 och 24, 1997/98:A65 yrkandena 1 och 2, 1998/99:A1 yrkandena 5 och 6 samt 1998/99:A290 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

25. Regional planering, boende, folkhälsa, m.m. (mom. 13)

Runar Patriksson (fp) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt 7 **Regional planering, boende och folkhälsa** bort ha följande lydelse:

Utskottet delar Folkpartiets uppfattning i motion 1997/98:A64 att den miljardsatsning för nya ROT-projekt som benämns lokala investeringsprogram bör avslutas. Programmen innebär ett ineffektivt och ibland oseriöst slöseri med statliga medel. Det är också ett uttryck för ett centralistiskt planekonomiskt tänkande. Detta bör ges regeringen till känna.

Utskottet tillstyrker därmed motion 1997/98:A64 yrkande 8. Övriga i sammanhanget behandlade motioner avstyrks i berörda delar.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *regional planering, boende, folkhälsa, m.m.*
att riksdagen med anledning av motion 1997/98:A64 yrkande 8 samt med avslag på motionerna 1997/98:A64 yrkandena 7, 9, 23 och 24, 1997/98:A65 yrkandena 1 och 2, 1998/99:A1 yrkandena 5 och 6, 1998/99:A290 samt 1998/99:Bo507 yrkandena 7, 19, 22 och 23 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

26. Kommunal kostnadsutjämning (mom. 16, motiveringen)

Mikael Odenberg, Patrik Norinder, Ewa Thalén Finné och Rolf Gunnarsson (alla m) anser

att utskottets ställningstagande i avsnitt **9.2 Kommunal ekonomi** bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med vad som framhålls i motion A216 (m) att det är en viktig uppgift att successivt sänka den kommunala utdebiteringen. Kommunalskatten slår hårdast mot lägre inkomsttagare, och låg kommunalskatt ger högre sysselsättningsgrad, vilket bl.a. har framgått av en ESO-studie (Ds 1998:15).

Utskottet anser också att utformningen av den kommunala skatteutjämningen försvårar fortsatt tillväxt. Systemet har en utformning där kommuner-

na inte får incitament att medverka till tillväxt och nya jobb. Snarare stimuleras åtgärder som förhindrar utflyttning till andra kommuner med jobb, eftersom färre invånare leder till att bördan på återstående skattebetalare ökar.

Utskottet vill också peka på att inkomstutjämnningen i systemet i praktiken har sin udd riktad mot ett antal storstadskommuner med hög skattekraft. Detta straffar kommuner med hög förvärvsfrekvens och kommuner där nya jobb skapas. Omvänt gäller att de kommuner som kommer in i en negativ utvecklingspiral inte får högre intäkter, även om de anstränger sig för att vända utvecklingen. Systemet för kommunal skatteutjämning får därmed skadliga effekter på samhällsekonomin. I delar av storstadsregionerna uppkommer rena pomperipossaeffekter. I Sveriges viktigaste tillväxtområden har regeringen infört ett regelsystem som hämmar just tillväxt.

Utskottet bestrider inte behovet av utjämning mellan olika kommuner men detta måste vara ett statligt åtagande och inte en metod för att beröva enskilda kommuner delar av deras eget skatteunderlag. En omläggning av det kommunala utjämningsystemet och ett slopande av lagen (1982:1070) om skatteutjämning i Stockholms läns landstingskommun är mot denna bakgrund angeläget.

Med det anförda avstyrker utskottet motion 1997/98:A64 (fp) i berörda delar.

27. Kommunal kostnadsutjämning (mom. 16)

Runar Patriksson (fp) anser

dels att utskottets ställningstagande i avsnitt **9.2 Kommunal ekonomi** bort ha följande lydelse:

Det kommunala kostnadsutjämningsystemet bör i större utsträckning än i dag beakta kommunernas kostnader för bl.a. utbildning och socialpolitik. Utskottet instämmer här i vad som sägs i Folkpartiets motion 1997/98:A64. Det finns stora ekonomiska klyftor mellan å ena sidan kommuner med god skattekraft och mindre sociala kostnader och å den andra kommuner med sämre skattekraft och stora sociala kostnader. Ett sätt att utjämna dessa klyftor är, som framhålls i den nyss nämnda motionen, inomregional skatteutjämning liknande den som sedan lång tid tillbaka finns i Stockholms läns landsting. Utskottet anser att sådan utjämning är ett uttryck för ett gemensamt regionalt ansvar. Införande av en sådan generell möjlighet bör övervägas.

Vad utskottet anført ovan bör ges regeringen till känna. Utskottet tillstyrker därmed motion 1997/98:A64 yrkandena 5 och 6.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *kommunal kostnadsutjämning*
att riksdagen med anledning av motion 1997/98:A64 yrkandena 5 och 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført.

Särskilt yttrande

Ekonomiska ramar för Storstadsdelegationen

Hans Andersson och Camilla Sköld (båda v) anför:

Den sociala bomb som segregationsproblemet utgör kräver väsentligt större insatser än vad som beräknas i den storstadspolitiska propositionen. Vänsterpartiet har lagt fram sådana förslag när det gäller arbetsmarknad, sociala villkor och boendemiljö. Vi anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om resurstilldelning enligt våra prioriteringar.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Propositionen.....	2
Motionerna	2
Motioner väckta med anledning av proposition 1997/98:165	2
Motioner väckta under allmänna motionstiden 1998.....	4
Utskottet	5
1 Bakgrund.....	6
2 Storstadspolitiken.....	6
2.1 Mål och inriktning.....	6
2.2 Storstadsdelegationen.....	14
3 Storstaden och tillväxten.....	17
3.1 Regional näringspolitik – regionala tillväxtavtal.....	17
3.2 Näringspolitiska insatser och förenklingar för företagare	17
3.3 Högskolan i storstadsregionerna.....	19
4 Lokala utvecklingsavtal för storstädernas utsatta stadsdelar.....	21
5 Arbetslinjen i storstaden.....	25
5.1 Utvecklingsprogram för arbetslösa och mångfaldsfrågor.....	25
5.2 Medborgarkontor.....	28
5.3 Översyn av socialbidrag	29
6 Uppväxtvillkor och utbildning	30
6.1 Deltidsförskola och skola.....	30
6.2 Vuxenutbildning.....	32
6.3 Kultur-, idrotts- och fritidsverksamhet	33
7 Regional planering, boende och folkhälsa	34
8 Levande demokrati.....	38
9. Ekonomiska konsekvenser.....	39
9.1 Ekonomiska ramar för Storstadsdelegationen	39
9.2 Kommunal ekonomi	40
Hemställan	41
Reservationer.....	43
1. Mål och inriktning för storstadspolitiken (mom. 1), (m).....	43
2. Mål och inriktning för storstadspolitiken (mom. 1), (kd, c, fp).....	46
3. Mål och inriktning för storstadspolitiken (mom. 1), (v).....	48
4. Storstadsdelegationen (mom. 3, motiveringen), (m).....	49
5. Storstadsdelegationen (mom. 3), (fp).....	50
6. Näringspolitiska insatser (mom. 4, motiveringen), (m)	50
7. Näringspolitiska insatser (mom. 4), (fp)	51
8. Högskolan i storstadsregionerna (mom. 5, motiveringen), (m).....	52
9. Lokala utvecklingsavtal (mom. 6, motiveringen), (m).....	52
10. Lokala utvecklingsavtal (mom. 6), (v).....	53
11. Lokala utvecklingsavtal (mom. 6), (fp).....	53
12. Utvecklingsprogram och mångfaldsplaner (mom. 7, motiveringen), (m).....	54
13. Översyn av socialbidragen (mom. 9), (v).....	55
14. Översyn av socialbidragen (mom. 9), (fp)	55

15. Deltidsförskola och skola (mom. 10, motiveringen), (m)	56
16. Deltidsförskola och skola (mom. 10), (v)	57
17. Deltidsförskola och skola (mom. 10), (c).....	57
18. Deltidsförskola och skola (mom. 10), (fp).....	58
19. Vuxenutbildning och Kunskapslyftet (mom. 11, motiveringen), (m)	58
20. Vuxenutbildning och Kunskapslyftet (mom. 11), (fp).....	59
21. Kulturinstitutioner och mötesplatser (mom. 12), (kd, c).....	59
22. Regional planering, boende, folkhälsa, m.m. (mom. 13, motiveringen), (m)	60
23. Regional planering, boende, folkhälsa, m.m. (mom. 13), (v).....	61
24. Regional planering, boende, folkhälsa, m.m. (mom. 13), (c).....	62
25. Regional planering, boende, folkhälsa, m.m. (mom. 13), (fp)	63
26. Kommunal kostnadsutjämning (mom. 16, motiveringen), (m)	63
27. Kommunal kostnadsutjämning (mom. 16), (fp).....	64
Särskilt yttrande.....	65
Ekonomiska ramar för Storstadsdelegationen, (v)	65